

Par PSRS Tautas saimniecības attīstības valsts aizņēmuma (1951. gada izlaiduma) izlaišanu

Lai iesaistītu iedzīvotāju līdzekļus PSRS tautas saimniecības tālākajā attīstībā, Kuibīševas un Stalingradas hidroelektrostaciju būves pie Volgas, Kachovkas hidroelektrostācijas būves pie Dņepras, Turkmēnijas galvenā kanāla, Dienvidukrainas un Ziemeļkrievijas kanālu būves finansēšanā PSR Savienības Ministru Padome nolēma:

1. Izlaist PSRS Tautas saimniecības attīstības valsts aizņēmumu (1951. gada izlaidums) par 30 miljardiem rubļu ar 20 gadu termiņu.
2. Aizņēmuma obligācijas un laimestus pēc tam atbrīvot no aplikšanas ar valsts un vietējiem nodokļiem un aplikumiem.
3. Apstiprināt PSRS Finanšu ministrijas iesniegtos PSRS Tautas saimniecības attīstības valsts aizņēmuma (1951. gada izlaidums) izlaiduma noteikumus.

Miera nostiprināšanai, komunisma uzcelšanai!

Visa pasaule dzird, kā dīdē padomju cilvēka varenie soli viņa strauja gaitā uz komunismu. Mūsu draugi ar sajūsmu un apbrīnu, ienaidnieki ar zvēriskām, taču bezspēcīgām dusmām nesen uzmēma zinu, ka tālu pirms termina — četrus gadus un trīs mēnešus — izpildīta staliniskā pēckara piegade, ka 1950. gadā PSRS rūpniecība ražojusi par 73 procentiem vairāk produkcijas nekā pirms desmit gadiem, ka mūsu socialistiskā lauksaimniecība par 345 miljoniem ūdu pārsniegusi pēdējā pirmskara gada kopražu. Un padomju laudis ir lepnī, ka šais grandiozais panākums ieguldīts ne tikai viņu darbs, bet arī viņu līdzekļi, viņu ietaupījumi.

Ik gadus valdība aicina padomju tautu aizdot valstij līdzekļus tautas saimniecības attīstībai. Cildenā patriotiskā sajūsmā tauta allaž atsaukusies šiem aicinājumiem, ar prieku nododama valsts rīcībā desmitiem miljardu rubļu savu ietaupījumu. Tāpat kā daudzos citos darbos un pasākumos, arī te spīgti izpaužas mūsu lielās daudznaču tautas cēlās morālās īpašības, top redzami jaunā padomju cilvēka vaibsti, personisko interešu visciešākā saskaņa ar sabiedriskajām, valsts interesēm. Aizdodami valstij sumas, kas bieži vien ievērojami pārsniedz mēneša izpelni, mūsu strādnieki, kolchoznieki, inteliģentā darba darītāji dziļi apzinās, ka ar katru rubli viņi iemūrē jaunu ķieģeli tai skaistajā komunisma ēkā, ko ar tādu entuziasmu mēs visi celam.

Pirmskara gados valsts aizņēmumi palīdzēja ātrāk radīt vareno socialistisko industriju, izaudzināt jaunos padomju inteliģences kadrus, celt tautas kultūras līmeni, nostiprināt darba lauju veselību. Tautas aizdotie rubļi lika ātrāk pacelties milzīgām rūpniecām, modernām transporta maģistralēm, skaistām skolām, bibliotekām, glāšām, labi iekārtotām slimnīcām, sanatorijām, bērnu namiem. Lielā Tēvijas kara gados padomju ļaužu aizdotie rubļi grāva ienaidnieku, arvien plašāku pavēra ceļu uz uzvaru. Kopš tā laika, kad bija izskanējusi pēdējais sauciens un vācu fašistiskie feldmaršali un admirāļi bija Berlinē parakstījuši bezcerunu kapitulācijas aktu, padomju valsts aizņēmumi kļuva par miera un celtniecības veicinātājiem. Varonīgā patriotiskā darbā padomju cilvēks atjaunoja karā nopostīto, cēla jaunu pilnīgāku un krāsaināku dzīvi, kas ar savu straujo ritumu dažos gados pacēlās tālu pāri pirmskara līmenim. Un visur klāt te bija tautas aizdotie līdzekļi.

Mūsu šīs dienas darbs un mūsu aizdevumi valstij nav tikai cēla ciršana nākotnes laimē un labklājībai. Katru dienu mēs jūtam, ka esam kļuvuši stiprāki un turīgāki. Gadu no gada bagātāks top pusdienu galds, pie kura, krievniņi, pašradāji, apšēdas mūsu strādnieks, zemnieks un inteliģents. Pavērojiet cilvēkus ielās, un jūs redzēsiet, ka mūsu drānas kļūst labākas un glītākas, anavi gaumīgāki un izturīgāki. Arvien vairāk stacionāriešu un kolchozu druvi pirmspārdnieku, inženieru un zinātnieku darbā un apūtā brauc savos personītajos automobiļos. Veikalu skatlogi lūzīn lūzīn no preču pārpilnības. Par karstiem mēs iedomājam, vienīgi lasot un klausoties ziņas par darba ļaužu dzīvi kapitālā zemēs. Mūsu pašu dzīves līmenis nemiēlīgi celās. Jau četras reizes pēc kara ievērojami pazeminātas cenas pārtikas produktiem un rūpniecības precēm. Tāda šodien ir mūsu dzīves īstenība. Lūk, tā plaukst un aug augumā mūsu padomju dzīve. Un nozīmīga veicinoša loma šai plauksmē bijusi un ir arī tiem daudzajiem miljardiem rubļu, ko padomju tauta, savu patriotisko pienākumu pildīdama, aizdevusi socialistiskajai valstij.

Mēs zinām arī citus aizņēmumus. Mūsu vecākie biedri vēl atceras aizņēmumus, ko kariskā valdība izdiedelēja no ārzemju kapitalistiem, Krievzemes ekonomiku, un līdz ar to — politiku, nododama amerikāņu, angļu un franču imperialistu varā. Mums pilnīgi skaidras sekas, ko tautām nes tādi aizdevumi, kādus Rietumeiropas valstis saņem pēc tā sauktā Maršala plāna. Katrs dolārs, kas pēc šī plāna dažādu kara materiālu un nekam nederīgu preču un produktu veidā pārceļo Atlantijas okeanu, ir jauns posms verdzības važām, kuras arvien nežēlīgāk žņaudz Anglijas, Francijas, Itālijas, Rietumvācijas un dažādu benliksu darba laudis.

Mums, uzvarējušā socialismā un topošā komunisma zemei, tādi «aizņēmumi» nav ne pienemami, nedz vajadzīgi. Saviem spēkiem esam uzcēluši socialismu, tāpat uzcelsim arī komunismu.

Valdības lēmumā par jauno aizņēmumu pasvītots, ka tā mērķis iesaistīt iedzīvotāju līdzekļus PSRS tautas saimniecības tālākajā attīstībā, pirmā kārtā Kuibīševas un Stalingradas hidroelektrostaciju, Kachovkas hidroelektrostācijas, Turkmēnijas galvenā kanāla, Dienvidukrainas un Ziemeļkrievijas kanāla izbūves finansēšanā.

Tautā pareizi sapratusi valdības lēmuma jēgu un nozīmi. Tiklīdz aizņēmums bija izsludināts, visā neapmierami plašajā padomju zemē notika darba ļaužu mītiņi, kuros padomju laudis visi kā viens izteica savu gatavību atkal nākt valstij tālāk ar savu artavu. Šajos mītiņos teiktas gudras un savilninošas runas, izskanējuši no pašam sirds dzīlēm nākuši vārdi. Ilin visur — Maskavā un Leningradā, Rīgā un Taškentā, Vladivostokā un Kaļiņingradā — tauta jauno aizņēmumu nosaukusi par miera un komunisma aizņēmumu.

Patiesām, nav iespējams jauno valsts aizņēmumu nosaukt zīmīgāk un pareizāk. Rakstūdami sumu, ko gribam aizdot savai padomju Dzimtenei, mēs ikviens izjūtam, ka arī ar šo aktu, līdztekus savam kārtējam darbam, stājamies miera cīņā un komunisma celtnieku rindās. Apziņa, ka mūsu ietaupījumi palīdzēs izaugt no Volgas dzelmēm varenajiem elektrostaciju aizsprostiem, pasīkrt Amudarjas veldzējošajiem ūdeņiem ceļu uz Turkmēnijas tukšsāļainajiem klajumiem, — dara mūs lepnus un laimīgus. Un kad pēc gadiem kāds no mums, braukdamš kuģi pa Turkmēnijas galveno kanāli, vēros augļos slīstošos dārzus un bezgala plašos kokvilnas laukus, kad viņš Kuibīševas vai Stalingradas spēkstacijas ražotās strāvas dzītā elektrovilcienā trauks pa dzīvībai un auglībai atdotiem melnzemes rajoniem, tad viņš visu to skatīs saimnieka acīm, jo visur te būs ieguldīti arī ar viņa darbu nopelnīti līdzekļi. Un kad pēc gadiem Padomju Savienības vadītā miera sargu nometne būs tālu jo tālu aiztrenkusī kara draudu mākoņus, kad mātēm vairs nebūs diendienā jābalojas par savu auklēšanu dzīvību un nākotnes laimi, tad katrs no mums zinās, ka te ir arī viņa nopelnis, jo viņš ar savu aizdevumu palīdzējis veidot neuzvaramu vispasaules miera valsti — Padomju Socialistisko Republiku Savienību.

Tādi, lūk, ir galvenie iemesli, kādē katrs padomju cilvēks apzinās, ka, aizdodams valstij savus ietaupījumus, viņš izpilda patriota, apzinīga socialistiskās Dzimtenes pilsoņa pienākumu. Tādēl faktā, ka jaunais miera un komunisma aizņēmums jau realizēts par sumu, kas tālu pārsniedz valdības noteiktos 30 miljardus, mēs redzam lielisku visas padomju tautas mīlestības un uzticības demonstrējumu padomju Dzimtenei, savai bolševiku partijai, savam draugam un vadonim biedram Stalinam.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

6. MAIJĀ

Nr. 18 (329)

Prese un literatura

V. KALPIŅŠ

«Esmu pārliecināts, ka jaunam rakstniekam ļoti noder darbs laikrakstā. Tā ir skola, kurai literatūrā nav aizvietoja» — šādi Konstantīns Fedins.

«Pēc manām domām rakstnieka darbs avīzē nav atvietoams ne ar ko citu. Vismaz es personīgi esmu avīzē pateicību parādā par visu, ko zinu un protu» — savā runā uzsverā Boriss Gorbatovs.

«Kad es vācu materiālu lielam romanam un redzu kolchozu pieredzi, kas interesēto visus, kā gan tad varu ar avīzes palīdzību nedalīties šai pieredzē. Taču blakus, citiem kolchoziem vajadzīga šī pieredze.

«Ja es to nedaru tad esmu vienaldzīgs, malā atrāviens cilvēks.»

Šie vārdi pieder Gaļinai Nikolajevai, un mēs ļoti zinām, ka to apstiprina cieša un ilggadīga rakstnieces līdzdalība presē.

«Tas, kas negrib darboties laikrakstā, daudz zaudē kā mākslinieks. Nebaidieties atdot sevi laikrakstam, nebaidieties, ka tas prasīs no jums spraigu operatīvu darbu — ik dienas kaut ko dot lasītājam. Laikraksts sniedz jums visdziļākos dzīves avotus, piesātina rakstnieka spalvu, palīdz rakstīt pilniskas grāmatas komunisma ērā, kas nāktuvis un tuvu.»

Tāds aicinājums izskanēja Marietas Saģinjanas uzrunā.

Te vārdi piemīnēt vēl krievu literatūras klasiku, sevišķi Gorkija un Čehova. Līdzdalību presē. Te katrā ziņā būtu jāatsaucas uz Raini un Leonu Paegli Andreju Uotī un Jāni Sudrabkalnu, kas allaž bijuši jo aktīvi arī periodikas laukā. Citiem vārdiem — progresīvis, ar laikmetu kopsoļi eļos rakstnieks vienmēr bijis arī aktīvs preses darbinieks. Tā «anotām, kādēl tik cildēni savu līdzdarību bolševistiskajā presē novērtē padomju rakstnieki.

Vēl jāatceras kāds cits Konstantīns Fedina padoms jauniešiem. «Meistars vienmēr valiek meistars. Nedrīkst rakstīt mēneša žurnālam labi, bet nedēļas žurnālam sliktāk. Nedrīkst liekt romanā visu talantu, aprakstīt — nedaudz talanta bet avīzes rakstā — gluži nekā».

Lūk, kādā garā audzināma mūsu padomju literatūra jaunā maiņā! Lūk, kas savos darbos ik dienas jāpārēda mūsu vecākās paaudzes rakstniekiem.

Pašlaik atzīmējot bolševistiskās preses dienu, gatavojoties jauno autoru

republikāniskajai apspriedei, šī pareizo atziņu realizēšana dzīvē ir sevišķi nepieciešama. Bet ko redzam īstenībā? Atšķirsim kaut vai 1. Maijam veltītos republikas laikrakstus un žurnālus. Izņemot Valdi Luksu, nevien no mūsu ievērojamākajiem vecākās paaudzes rakstniekiem nav izjutis nepieciešamību kaut ko teikt savai tautai cilvēces pavasara svētkos. Mums ļoti zināms, ka no redakciju puses tādu priekšlikumu un ierosinājumu netrūka. Bet tie atdūrās kā pret sienu un nedeja nekādus rezultātus.

Tā tas notika mūpat aizvadītajos svētkos. Bet darba dienā? Ne jau aiz laba prāta un vieglas dzīves «Zvaigznī», kuras lapluses vienmēr atvērtas oriģināldarīem, pēdējā laikā aizvien vairāk un vairāk piepilda tulkojumi. Mēs neesam pret tiem. Mēs esam par veselīgiem un pareiziem samēriem starp oriģināl-literatūru un tulkojumiem. Ne redakciju vainas dēļ pēdējie gūst aizvien lielāku un lielāku pārsvaru. Bet tas vairs nav pareizi.

Tūkstoškārt taisnība ir Gaļinai Nikolajevai, kad viņa saka, ka raksts vai apraksts avīzē rodas kā blakus produkts vienmēr un visur, kur vien rakstnieks nodarbojas ar nopietnām dzīves studijām vai risina pašas dzīves izvirzītas problēmas. Ists rakstnieks, saskatījis kaut ko jaunu, aktuālu, visiem vajadzīgu un noderīgu, nevarēs savas atzinības nolikt kaut kur plauktinā, lai tās pēc vajadzības izmantotu «lielajā darbā». Viņš steigšies ar avīzes starpniecību tās apgaismot, darīt zināmas, atklāt tūlīt, nekavējoties. Ja mūsu republikas praksē tas notiek bārk reti, tad vai gan to nav izsāukusi tā pati nepietiekamā dzīves pazīšana, nepietiekamā interese par dzīves īstenību, kas radījusi tādu parādību, ka, piemēram, pētilot kolchozu temu, mēs nekatrreiz nemām savam darbam par pamatu to, kas visvairāk atbilst nārdzīvojamā laika prasībām, ka, vācot materiālus stāstam vai romanam par strādnieku dzīvi, mēs ne vienmēr protam atklāt tālā jauno, augošo, to, kam viedē nākotne. Cita izskaidrojuma te nevar būt.

Gribas vēlreiz atkārtot: jauno autoru II Vissavienības apspriedē atklāja daudz kļūdu un trūkumu arī latviešu padomju rakstnieku saimes darbā. Viens no tiem — pārāk vāļā līdzdalība presē, kas kavē arī pašu rakstnieku māksliniecisko augšanu un attīstību. Lai bolševistiskās preses dienā, biedri, solāmies, ka šī kļūda, šis trūkums tiks novērsts vistuvākajā laikā!

Operas un baleta teātra mākslinieki pērk 33 PSRS Tautas saimniecības attīstības valsts aizņēmumam. Attēlā: orķestra mākslinieki P. Kipens, dziedāji V. Krampe, G. Neimanis, E. Pakule, A. Daškova un baleta solists G. Domakins.

PADOMJU RADIO

Radio izdaroja un nodeva cilvēces kalpībā lielās krievu zinātnieks Aleksandrs Stepanovičs Popovs. Viena izdarojums varēja notikt un izvērties plašumā tāpēc, ka krievu zinātne jau toreiz bija sasniegusi izcilus augstus līmeņi. Krievu fizikā un elektrotehnikā V. V. Petrovs, V. C. Jakobi, P. L. Silings, P. N. Jabločkovs, A. N. Lodiģins ar saviem darbiem un atklājumiem bija sagatavojuši priekšnosacījumus svarīgajam Popova izdarojumam.

Popovs savu izdarojumu centās pielietot dzīvē. Viņš saprata, ka tā tālāk attīstība atkarīga no zinātnes sadarbības ar praksi. Protams, lielajam zinātniekam bija jāsaduras ar cara ierēdņu atpakaļrādību, kas par izdarojumu negribēja neko daudz zināt. Bet, neskatoties uz to, ap 1899. gadu jau 28 kara kuģos bija ierīkotas Popova radiostacijas. 1900. gada 6. februārī sāka darboties pirmā krievu radiostacija Hoglandes un Kotkas salās. Tā bija pirmā radiosakaru līnija ne tikai Krievijā, bet arī pasaulē.

Dzīl un vispusīgai radiozinātnes sasniegumi Krievijā sākās tikai pēc Oktobra revolūcijas. Šie sasniegumi saistās ar cilvēces ģeniju Lenina un Stalina vārdu. Lielie Padomju valsts nodibinātāji novērtēja, kādas milzīgas iespējas paver radioaktīvas un propagandas darbā, masu audzināšanā komunisma ideju garā, kultūras un zinātnes attīstībā.

Jau Oktobra revolūcijas dienās Lenins izmantoja radio cīņā par proletariāta diktatūras uzvaru. 7. novembra rītā radiostacija uz kreisera "Aurora" pārraidīja Lenina sarakstīto uzsaukumu "Visiem Krievijas pilsoņiem", kurā bija paziņots pasaulei par proletariāta revolūcijas uzvaru un jauna laikmeta sākumu cilvēces vēsturē.

1922. gadā Lenins rakstīja biedram Stalinam:

"...es domāju, ka nekādā gadījumā nevalsts šālot līdzekļus, lai novestu līdz galam radiotelefona sakaru organizāciju un darbam pilnīgi piemērotu skaitlisku aparātu ražošanu."

Pēc Lenina novēlējuma, pateicoties Stalina neatlaidīgajam rūpēm, Padomju zemē radīta pirmā krievu radiostacija, kas ražo un apgādā mūsu valsti ar tādu radiotekstiem, kuri nav lietišķas kapitalistiskajās zemēs.

Partija un Padomju valdība augstu novērtē radiozinātnes darba darītājus. 1950. gadā vairāk nekā simts radioinženieri un tehniski saņēma Stalina premijas. Viņu starpā bija speciālisti, kas saņēma pirmo prēmiju par labāko pasaulē televīzijas sistēmas radīšanu. Arī 1951. gadā daudziem padomju radiotehniekiem piešķirtas Stalina premijas.

Plaši, vispusīgi, dzīla idejiska saturs pilni ir mūsu Padomju Dzintenes radio raidījumi. Maskavas radio raidījumus klausās daudzi miljoni cilvēku ne tikai mūsu Dzintēnē, bet arī visos tās robežos. Maskavas balss — tā ir vadošā un gaidītā balss pasaulē visiem apspiestajiem, visiem labas gribas cilvēkiem, kas cīnās par mieru, pret kara kurlinātājiem.

Maskava pārraida rakstus par marksisma-leninisma klasiku darbiem, par ekonomikas un kultūras ietājiem. Tiek sniegti trīs lekciju cikli — lekcijas par Vissavienības Komuniskās (bolševiku) Partijas vēsturi, par dialektisko un vēsturisko materialismu un populāras pārrunas — "Palijs politiskolo klausītājiem".

Centralajos raidījumos plaši popularizē rūpnīcības pirmindnieku un novatoru darba metodes un pieredzi. Katru dienu programā paredzēta pārraide "Socialistiskās sacensības gaita", šeit atsevišķi pārraidīti katru dienu sniedz lauksaimniecības darbiniekiem.

Jaunatnes pārraidēs ievērojami vietu aizņem jautājumi par komunistisko audzināšanu. Speciālas pārrades vēltas darba rezervju skolām.

Lielā ir padomju ļaužu interese par starptautiskajiem jautājumiem. Lai to apmierinātu, Vissavienības Radioinformācijas komiteja regulāri sniedz starptautisko jautājumu apskatus, komentāru uzstāšanās, ārzemju preses un radioapskatu un atbildes uz radioklausītāju jautājumiem.

Redzamu vietu centralajos raidījumos ieņem literāri dramatiskās pārrades. 1950. gadā Maskavas radio sniedza 1500 pārrades, kas vēltas labākajiem padomju rakstnieku darbiem. Krievu klasikai un padomju tautu literatūrai. Gada laikā raidīti 125 radiouzvedumi un 253 lugas.

Pagājušā gadā Maskavas radio atskanēja 25 jaunas padomju komponistu simfonijas. Katru mēnesi sniedz četras koncertus — lekcijas par muzikālām temām, trīsreiz nedēļā muzikāli izglītojošas pārrades. Maskavas radio muzikālo ierakstu fonds 1950. gadā sasniedza 360 atskanošanas stundas, tai skaitā 160 stundas nacionālās muzikas. Šis fonds ārvien papildinās.

Interesanti un dažādi ir raidījumi bērniem. Viņi trīsreiz nedēļā var klausīties radioavīzi "Pionieru sauksmes", pārrades par skolu un pionieru dzīvi, par sportu, par jauno mūcīniešu darbu un citiem jautājumiem. Interesanti raidījumi tiek sniegti arī pirmsskolas vecuma bērniem.

Bagātīgi, dzīvi un vispusīgi ir muzikālie raidījumi bērniem, kā "Komponistu portreti", "Muzikālās radiojurnāls", "Muzikālā yācelite" un citi.

Centralajos raidījumos plaši pēdēlās zinātnes pārstāvjū, agronomi, skolotāji, tehniki, darba novatori. Pie mikrofonu viņi runā par saviem sasniegumiem un pieredzi. Tā centralajos raidījumos lauksaimniecības darbiniekiem sešu mēnešu laikā piedalījušies vairāk nekā 150 zinātnieku, zinātnes darbinieku, lauksaimniecības speciālistu un ap 300 kolchoznieku pirmindnieku. Lekciju, pārrunu un rakstu sastādīšanā piedalījušies vairāk nekā 300 akademiķi, profesori un novatori. Tas nozīmē, ka radio Padomju Savienībā ir plaši masu lieta. Darba laudis to izmanto savā labā, savas dzīves pārveidošanai, komunisma uzcelšanai.

Latvijas PSR Radioinformācijas komitejas raidījumi notiek no Radio noma Rīgā. Radio noma izbūvēts pēdējos gados un ietver sevī plašas, labas studijas un pirmšķirīgu padomju radio-tehniku.

Latvijas PSR Radioinformācijas komiteja pārraida katru dienu latviešu un krievu valodā — pēdējās zinas, rita vingrošanu, raidījumus bērniem, "Pravdas" ievadrakstu un īsu apskatu, muzikālos raidījumus, sabiedriski politiskos raidījumus, raidījumus kolchozniekiem, raidījumus jaunatnei, literāri dramatiskos raidījumus, pārrades latviešiem ārzemēs, sporta sacīkšu reportāžas, reportāžas no kolchoziem un rūpnīcām.

Paši svarīgākie un pēc satura nozīmīgākie ir sabiedriski politiskie raidījumi, raksti par marksisma-leninisma jautājumiem, par lielajām komunisma celtņiem, par ekonomikas un kultūras jautājumiem, padomju patriotismu, tautu draudzību, socialistisko sacensību u. c. Sabiedriski politiskie raidījumi redakcija cenšas popularizēt republikas pirmindnieku pieredzi, aicinot pie mikrofonu pašus lielā darba darītājus. Raidījumos kolchozniekiem ietverti svarīgākie jautājumi par kolchozu celtniecību, socialistisko sacensību laukos, lopkopības un zemkopības attīstību. Speciālos raidījumus tiek popularizēta lauksaimniecības pirmindnieku pieredze.

Pēdējo zinu redakcija sniedz informāciju par jaunākajiem, aktualākajiem notikumiem republikā, mūsu brālīgajās republikās, kā arī par notikumiem ārzemēs.

Ievērojamu daļu no visiem raidījumiem aizņem muzikālie raidījumi. Radioklausītāji dzird latviešu, krievu un citu mūsu Dzintenes ļaužu, kā arī ārvien vairāk tautas demokrātijas valstu muziku un dziesmas. Muzikālie raidījumi pēdēlās Komitejas simfoniskais orķestris, koris un padomju dziesmu ansamblis. Radiokomiteja lielu vērību piegriežusi citu tautu padomju komponistu dziesmu latviskošanai. Padomju dziesmu ansamblis iestudējis vairāk nekā simts dziesmu latviešu valodā. Radiokomitejas muzikālie kolektīvi ieradušies arī mūsu rūpnīcības uzņēmumos, kur snieguši vērtīgus koncertus.

Literāri dramatiskā redakcija sniedz vairākus raidījumus dienā, galveno vērību piegriežot Stalina premijas laureātu darbu popularizēšanai. Pie mikrofonu uzstājas mūsu rakstnieki un dzejnieki. Iestudētas vairākas laikmetīgās lugas (Krotkova luga "Džons—miera kareivis"). Bieži notiek translācijas no teatriem.

Bērnu raidījumos populari ir literārie lasījumi no iemēloto jaunatnes rakstnieku grāmatām, raidījumi jaunajiem mūcīniešiem, jaunatnes dziesmas, montāžas un lugas. Jaunatnes raidījumi atvēr padomju jaunatnes dzīvi, jaunatnes lomu lielajā komunisma celtniecības darbā, populari zinātniskās temas, raidījumus par sportu.

Kaut gan Radioinformācijas komitejas raidījumi pēc Vissavienības Komuniskās (bolševiku) Partijas Centralās Komitejas lēmumiem par ideoloģiskajiem jautājumiem ir ievērojami uzlabojušies, tomēr darbā vēl ir lieli trūkumi. Radiokomiteja pārrades bieži vien vēl par maz mērkietīgas un sasteigtas. Valoda dažos raidījumos pārāk akadēmiska un sausa. Republikas pirmindnieku pieredzes popularizēšanā vēl nav darīts viss iespējamais — šīs pārrades klausītājiem dažkārt nesniedz pietiekošu materiālu, lai no tām varētu mācīties.

Muzikālie raidījumi bieži mēdz būt nepārdomāti, astādīti, saraušīti, maz latviešu muzikas.

Jāuzlabo literāro raidījumu lasījumi. Palaikam mūsu aktieri ļaus neapgrūtināt un neapmērotus materiālus.

Jaunatnes un bērnu redakcijas darbā jāpanāk ciešāks kontakts ar saviem klausītājiem, jāsniedz vairāk pārražu, kas "asaucas ar skolas un darba dzīvi.

Radiokomiteja komitejas kolektīvam ir visas iespējas mīnētos trūkumus novērst un tie jānovērst.

I. Lēmanis,
Latvijas PSR Ministru Padomes
Radioinformācijas komitejas
priekšsēdētājs

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

REPERTUARS MĀKSLINIECISKĀS
PAŠDARBĪBAS SKATEI

Mākslinieciskās pašdarbības skatei centīgi gatavojas Cīrgaļu ciema kolchoza "Kalnāja" mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi, īpaši skolotājas b. Saulītes vadītais koris, kura 30 dalībnieki regulāri apmeklē mēģinājumus un jau iemācījušies ievērojamu daļu skates repertuāra dziesmu. Aktīvi darbojas arī dramatiskais un tautas deju pulciņš.

Pirmā Maija svētkos "Kalnāja" kolchoznieki Cīrgaļu tautas namā bija sarīkojuši mākslinieciskās pašdarbības skates ieskaņas koncertu.

GATAVO PATSTĀVĪGU KONCERTU

Ar lielu aizrautību patstāvīgajam koncertam, kas notiks šajā mēnesī, gatavojas Liepājas skolotāju instituta sieviešu koris. Vairāk nekā sešdesmit instituta labākās dziedātājas dirigenta b. Leiba vadībā veic beidzamo slēpējumu 17 koncerta programā uzņemto dziesmu izpildījumam. Lielāko daļu koncerta repertuārā ieņem padomju autoru darbi. No pēdējā laikā iestudētām dziesmām atzīmējama A. Chačaturjana "Zvērests mieram", S. Tuļkova "Ziedi, kolchozu zeme" un I. Dunajevska dziesma no kino filmas "Kubakas kazaki".

SKOLENU TIKŠANĀS AR AKTIERIEM

Šīs dienas ar Kalderona lugu "Ar mīlu neļoko" Vecumniekos viesojās Jelgavas Dramas teatris. Pēc izrādes aktieri tikās ar vietējās vidusskolas dramatiskā pulciņa dalībniekiem. Režisore I. Liepa stāstīja par Kalderona lugas inscenējumu un aktieru darbu, to sagatavojot. Tuvākajā laikā Jelgavas teatris Vecumniekos izrādīs V. Lāča "Zvejnieka dēlu". Vidusskolnieki nolēmuši sarīkot tikšanos arī ar šīs izrādes dalībniekiem.

JAUNS KOLCHOZA KLUBS

Lai Pirmā Maija svētkus varētu atzīmēt jauniekārtotajā klubā, čakti pirmssvētku dienās strādāja Saulkrastes kolchoza "Brasla" būvbrigāde. Savu uzdevumu celtnieki veica laikā. Maija svētkus kolchoznieki sagaidīja jaunajā klubā, kur notika svinīgs sarīkojums ar referātu, dziesmām un M. Zuntnera lugas "Nav dūmu bez uguns" uzvedumu.

PRIEKŠZĪMĪGA BIBLIOTEKA

Pie Nesteru ciema padomes darbojas neliela, priekšzīmīgi iekārtota bibliotēka. Tās vadītājs komjauniešis A. Belkouskis kolchoznieku cieņu iemantojis arī kā aktīvu līdzdalībnieks visos Vorošilova vārdā nosauktā kolchoza sabiedriskajos pasākumos. Pavasara sējas laikā uzmanības centrā bibliotēkā izvirzīta lauksaimniecības literatūra. Glīti darināti plakāti aicina kolchozniekus laikus un augstā agrotehniskā līmenī veikt pavasara sēju.

MĀKSLINIECISKĀ PĀSDARBĪBA MAIJA SVĒTKOS

Vispasaules darba ļaužu solidaritātes un cīņas spēku skates dienu — Pirmo Maiju Valkas rajona tautas nami un kultūras nams sagaidījuši ar jaunām svētku sarīkojumu programām.

Rajona kultūras nama dramatiskais kolektīvs iestudējis E. Zālītes komediju "Vārds sievietēm" un L. Gureviča viencēlienu "Notikums sūtniecībā". Viņiem dramatiskais kolektīvs svētku izrādē gatavojis viencēlienu "Nav dūmu bez uguns", koris — vairākas padomju komponistu un tautas dziesmas, dejotāji — latviešu un igauņu tautas dejas.

Daudz jaunu priekšnesumu iestudējuši arī kolchozu un arodorganizāciju mākslinieciskās pašdarbības pulciņi.

SAGATAVOJUŠIES SKATEI

Ar savu gatavību mākslinieciskās pašdarbības skatei Ogres rajonā priekšgalā izvirzījies Liepādes strādnieku ciemata kultūras nams un Liepādes kolchoza "Lāčplēsis". Strādnieku ciemata kultūras nama dramatiskais kolektīvs jau iestudējis V. Lāča "Zvejnieka dēlu", J. Jūnara lugu "Patikamās rūpes" un Džakova komediju "Lāgava ar pūru". Visu skatei paredzēto repertuāru jau gatavojis 120 dziedātāju lielais kultūras nama jauktais koris, kā arī viru koris un sieviešu koris. Skatei poas arī deju kopa un muzikāls pulciņš. Rēdžāru pulciņš lietiskās mākslas izstādē izstrādā tautas tērpus, albumus.

Labas sekmes guvis kolchoza "Lāčplēsis" viru koris, kas mākslinieciskās pašdarbības skatei jau pilnīgi gatavojies.

Jauno rakstnieku republikaniskā sanāksme

12. maijā, plkst. 11, Latvijas Padomju rakstnieku savienībā sākies jauno rakstnieku republikaniskā apspriede. R. Blūms nolasis referātu par jauno rakstnieku otro Vissavienības apspriedi Maskavā. A. Balodis — par latviešu padomju literatūras aktualākajiem uzdevumiem. E. Vilks, B. Burlaks, V. Alatircevs, N. Vētra, I. Stulnikovs, B. Zolotovs zinos par savu līdzdalību

jauno rakstnieku Vissavienības apspriedē Maskavā.

Apspriedē paredzēts arī A. Sakses apskats par valodu republikas jauno rakstnieku darbos. J. Grants runās par jauno rakstnieku darbību prozā, M. Kempe — dzejā, Z. Grīva — dramaturģijā un V. Kaupužs — jaunatnes un bērnu literatūrā.

Jauno rakstnieku republikanisko sanāksmi sagaidot

Padomju zeme ir jaunības zeme. Ne kur pasaulē blakus vecajiem kadriem tik brīvi un aktīvi nestrādā jaunatne kā mūsu socialistiskajā Dzintēnē. Tā tas ir visās dzīves nozarēs, tā tas ir arī literatūrā.

Nesen Maskavā notikušī Vissavienības jauno rakstnieku apspriede ar patiesu prieku un lepnumu atzīmēja, ka jaunie autori ārvien sekmīgāk veic uzdevumus, kādus diēnā padomju tautā devusi mūsu literatūra. Pēdējos gados ne viens vien no viņiem saņēmis Stalina prēmiju un kļuvis plaši pazīstams.

Arī latviešu padomju rakstnieku jaunā audze iemēlusi it vērā liekamus panākumus. Vairāki jaunie rakstnieki izdevuši pirmās grāmatas, republikas teatros uzvestas jauno dramaturgu lugas, bet jaunatnes literatūras un dziesmu tekstu konkursos godalgoti arī jauno autoru darbi.

Panākumi ir, un citādi tas arī nemaz nevar būt. Padomju literatūrai jaunajai maiņai taču ir visas iespējas strādāt, augt un veidoties. Jauno autoru darbus ievieto žurnāli un laikraksti, bet Rakstnieku savienība sniedz konsultācijas ikvienam ieinteresētam jaunietim.

Taču visā šajā labi domātā sistēmā ir arī ievērojami trūkumi. Piemēram, ļoti daudz jauno autoru sacerējumu saņem žurnāli "Karogs", "Bērnis", un laikraksts "Padomju Jaunatne". Te nu sākas darbs ar viņiem. Redakcijas cenšas atbildēt arī tiem rokkrastu iesūtītajiem, kas dzīvo periferijā. Kaut gan šīs atbildes galvenokārt raksta jaunie redakcijas nodarbinātie autori, kas paši ne katreiz apguvusi pietiekamu meistarību, uzskatām tās par pozitīvu faktoru, iesācējs saņem sava darba vērtējumu, cenšas pielastās kļūdas izlabot. Bet redakcijas parasti atbild tikai tiem, kuru darbi nav publicējami. Ja kāda jaunā autora darbu publicē, noteiktā dienā autors gan saņem honorāru, bet vēlīgā gaida sava sacerējuma vērtējumu.

Domāju, ka laikraksts "Padomju Jaunatne" darītu labi, ja savos literārajos pielikumos regulāri apskatītu presē publicētos jauno autoru darbus. Tā jaunie literāti jau pirms dzejoļu vai stāstu grāmatas sakārtošanas saņemtu biedrisku kritiku un varētu novērst dažu labu kļūmi, kas vēlāk, dzīlī iesakņojusies, jau grūtāk labojama.

Rakstnieku savienība ik gadus rīko jauno autoru seminārus, kas, manuprāt, tomēr nedod cerētos panākumus. Jau Evalds Vilks šī paša laikraksta slējās norādīja, ka daudz laika un līdzekļu veltī tādu iesācēju audzināšanai, kas nekad nebūs rakstnieki. Gribas pievienoties šim atzinumam. Domāju, ka ne katrs cilvēks, kas uzraksta vienu vai divus dzejoļus, jau uzskatāms par jaunu dzejnieku. Ko gan līdz savākt vienkopus, piemēram, sešdesmit vai septiņdesmit jaunos autorus, ja tie nopietna darba vietā semināros raksta viens otram zīmītes un interesējas par glūzi citām lietām? Tāpat nav grūti saprast, kādi rezultāti sagaidāmi, ja vienus un tos pašus referātus lasa jaunie rakstnieki, kas jau vairākus gadus darbojas literatūrā, un iesācējiem, kas uzrakstījuši vai nule gatavojas uzrakstīt pirmos dzejoļus. Šos apsvērumus derētu iegaumēt, rīkojot nākamos jauno autoru seminārus.

Ja kritiski vērtējam darbu ar jaunajiem autoriem, tad tikpat kritiski gribas runāt arī par mūsu literatūri tiecības maiņu. Neklūdsimies, ja teiksim, ka vairums jauno autoru pārāk daudz gaida dažāda veida palīdzību, aizmīrādami, ka bez nopietna, sistematiska paša darba pie savu spēju izveidošanas nav radies neviena rakstnieks, neatkarīgi no tā, cik lielu palīdzību viņš būtu saņēmis no citiem.

Mums ir jauno autoru aktīvs, kas apzinīgi strādā un veido savu literāro meistarību, regulāri piedalīdamies arī Rakstnieku savienības sekciju darbā, izbraukumos un lasītāju konferencēs. Lai minām šē E. Vilku, A. Vējānu, T. Bričku u. c. Savi trūkumi un kļūdas, protams, pieņimt arī šiem jaunajiem rakstniekiem. Taču mums ir arī vairāki citi jaunie autori, kas pēdējā laikā vispār nav redzēti Rakstnieku savienības sekciju sanāksmēs, kā arī nepiedalās nekādos sabiedriskos pasākumos. Interesanti atzīmēt, ka tieši viņu literārās meistarības līmenis ir stipri zems.

Neslēpsim, ka mums netrūkst jauno autoru, kas, izmēģinādami laimi, iesnieguši sekcijā savas pirmās grāmatas rokkrastu un, cietuši neveikami, nemēģina saskatīt un novērst šīs neveiksmes cēloņus, bet vienkārši pāriež muguru Rakstnieku savienībai un sāk "patstāvīgu literāru darbību". Tad nu rodas kampanveidīgi produkti cēti svētku un sezonas dzejoļi, kur vizuļot vizuļo dažādas, katram gadījumam jau iepriekš gatavas frazes.

Jaunie autori tieši pēdējos gados diezgan daudz atdzejājuši krievu un citu brālīgo tautu rakstnieku dzejoļus. Šai sakarībā varam atzīmēt visu sekmīgu līdzdalību tādos izdevumos kā Pūškina "Izase", Surkova "Uzvaras ceļš", krājums "Jaunatnes dziesmas" un "Padomju tautu lirikas antoloģija".

Taču līdz ar panākumiem, laikam gan, radies arī panākumu reibonis, un šodien mums jau ir vairāki jaunie autori, kas visu savu enerģiju atdod tikai atdzejojumiem, atdzejodami ikvienu autora ikvienu darbu.

Atcerēsimies, cik uzmanīgi Raiņa izvēlējis sev radniecīgos autorus un ar kādu rūpību atdzejoja viņu darbus. Jaunajiem autoriem (un ne jau jaunajiem vien!) jādas rūpības trūkst, tāpēc nebrīnīsimies, ka atdzejojumu līmenis tieši pēdējā laikā ievērojami slīdējis. Dažreiz pat grūti runāt par atdzejojuma līdzvērtību oriģinālam, jo mūsu atdzejojātāji nespēj pārvārtēt pat visvienkāršāko satura atdarinājumu, ritmu un atskanus.

Gandrīz neticami, ka jaunais dzejnieks A. Krūklis, kas publicējis jau piecus gadus, var iesniegt Valsts izdevniecībai atdzejojumu, kur rotājīgi vieglā oriģināla ritma vietā radušies kaut kādas samocītas, pašam jaunajam autoram roksturīgas garas rindas. To, ka oriģināla autora savās rindās iekārtoti stingras, regulāras cēzuras, atdzejotājs nebija pat pamanījis!

Līdzīgu piemērus varētu šē turpināt. Taču visi tie norāda tikai vienu — daļai jauno autoru, un tieši tiem, kas turas pēc iespējas tālāk no Rakstnieku savienības, nav gandrīz nekādas paškritikas, un dzejojami vai atdzejodami šē jaunieši galvenokārt vadās no apsvēruma, vai viņu ražojumus pietiekamā vairumā izdosies novietot redakcijas un Radiokomitejā, alzmīrēdami parūpēties par savu idejisko un māksliniecisko attīstību.

Apbrīnojami, cik ātri jaunie autori piesavinās vecākās paudzes rakstnieku kļūdas, bet cik lēni apgūst tās pozitīvās vērtības, kādas devusi viņu priekšteči. Mazs piemērs tam mūsu sasāpējušais atskanošanas jautājums. Pietika dažiem ievērojamākiem dzejniekiem atskanot vārdus "aizeju", "atnāku", "dzimtene" un "pasaule". Lai visā mūsu dzejā glūži kā sēnes pēc lietus sarastos šē, ne ar ko neattaisnojama, kropļās vienaburta atskanas. Bet Rakstnieku savienības dzejas sekcija par to klusē. Klusē arī recenzenti, rakstīdami par iznākusām dzejoļu grāmatām. Jaunie autori noskatās, sāk lietot šādas atskajas vēl vairāk, pie tam atklādami, ka tā rakstīt taču ir daudz vieglāk.

Nesen kāds jauns dzejnieks izteica vēlējumu, lai dzejas sekcija kādreiz runātu par to, kas ir jamba, trochajs utt. Šim un citiem jaunajiem autoriem gribētos teikt: — Atmetisim reiz savu kūrību un iemācīsimies paši vismaz dzejas ābeci.

Rakstnieku savienībai tomēr nepieciešams panākt tiešāku kontroli par jauno autoru darbu. Iesaistot jaunus kadrus dažādā literatūras žanru sekcijās, atdzīvīdies arī pašas sekcijas, bet jaunie autori nobrieduši rakstnieku vārdā drīzāk pārvārst šē mīnētos un vēl nemīnētos trūkumus.

Bruno Saulītis

Starptautiskās Staļina Miera premijas laureāti

HJULETS DŽONSONS

Miera cīnītāju neskaitāmo pulku, to labāko, pašizlīdzīgāko karavīru vidū allaž ieraugām Kenterberijas katedrālē priekšnieku Hjuletu Džonsonu. Šo sirmo stulto vīru pazīst visā pasaulē. Vienkāršie cilvēki — strādnieki, zemnieki, inteliģence, īpaši sievietes un jaunatne, viņu mīl un ciena. Turpretim saujauna kara plānu apmāto imperialistu Hjuletu Džonsonu nīst ar nīknu, neapvaldītu naidu, viņu pamatojot uzskatīdami par vienu no bīstamākajiem, konsekvēntākajiem kara kurinātāju pretiniekiem.

Hjulets Džonsons ir ne vien cēls, krietns, bet arī interesanta personība. Ārkārtīgi plašs ir viņa zināšanu un darbības lauks.

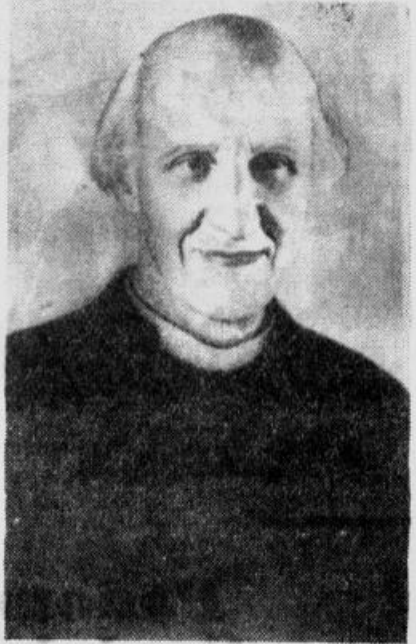
Cēlies no turīgās ģimenes, Hjulets Džonsons sākumā bija nodomājis kļūt par inženieri. Kad inženiera hidraulika diploms jau bija iegūts, viņš iestājās Oksfordas universitātes teoloģijas fakultātē, kuru pēc četriem gadiem pabeidza kā teoloģijas zinātņu doktors. Džonsons grib apvienot inženiera un misionāra darbu, «aktīvā kristianisma» garā palīdzot strādniekiem Anglijā un kolonijās. Uz kolonijām viņš netiek. Plantatori un raktuvju īpašnieki saprot, ka šis misionāra darbība var ļaunā ietekmēt viņu peļņu. Tiek iedarbinātas attiecīgas sviras, un jaunais garīdznieks paliek Anglijā.

Baznīca Anglijā ir ārkārtīgi konservatīva. Līdz šai baltai dienai tā nav atdalīta no valsts, un anglikānisms ir oficiālā valsts reliģija. Garīdzniecību algo valsts, bīskapus un daudzus citu rangu garīdzniekus ieceļ premjermīnistrs. 26 bīskapi ir lordu palātas pastāvīgie locekļi. Baznīca ir valsts aparāta sastāvdaļa, tāpat kā jebkura cita iestāde.

Daudzi bīskapi tieši vai netieši saistīti ar monopolistu aprindām. Pati baznīca ir viena no lielākajām angļu monopolijām, kuras īpašumu vērtība aizsniēz desmitiem miljardu mārciņu sterliņu. Zīmīgi, ka baznīcā pieder veseli kvartāli visantisanitārākajos, netīrākajos Londonas un citu lielo rūpniecības pilsētu strādnieku rajonos. Tādējādi anglikāņu baznīca visticākajā veidā iedzīvojas uz angļu darba tautas nabadzības rēķina.

Anglijas baznīcas iekšējo dzīvi, tās amatpersonu attiecības regulē dažnedažādas tradīcijas, kuru sākumi meklējami vēl viduslaikos. Lielu līdā šo tradīciju daļa saglabāta, lai nostiprinātu garīdzniecības, īpaši zemākās, atkarību no valdošajām šķirām, no valsts. Taču patstāvīr lādas tradīcijas, kas reacionarajiem valdoņiem sagādā visai ievērojamas neērtības un nepatīkšanas. Viena no šādām tradīcijām saistās ar Hjuletu Džonsonu.

Nostrādājis īgus gadus par zemāku garīdznieku dažādās draudzēs, kur iedzīvotāju vairākums bija strādnieki, Džonsons, savu plašo zināšanu, popularitātes un autoritātes dēļ, 1931. gadā tiek iecelts par Kenterberijas kated-

rales priekšnieku. Kad vēlāk izrādījās, ka viņš ir Anglijas valdošajām aprindām pilnīgi nepieņemams, noskaidrojās arī tas, ka, saskaņā ar vecām tradīcijām, Kenterberijas katedrales priekšnieks ir neatceļama amatpersona.

Protams, augstais garīdznieka stāvoklis Džonsonu nepasarga no atklātām un slepenām intrigām, ar kuru palīdzību baznīcas hierarhija ar Kenterberijas un Jorkas archibīskapiem priekšgalā, grib viņu piespiest vai nu atteikties no amata, vai arī pārkāpt sabiedrisko darbību. Šis amats ītin nemaz nemazina apmelojumu un tenku plūdus, ko pret Hjuletu Džonsonu vērs Anglijas un Amerikas dzeltenā prese. Taču, tautas simpatiju atbalstis, «sarkanais garīdznieks» neatkāpjas ne soli un, palikdams Kenterberijas katedrales priekšnieka amatā turpina un vērs plašumā savu cildeno sabiedrisko darbību.

Hjuleta Džonsona sabiedriski politiskā darbība nesaraucami saistīta ar Padomju Savienības vārdu. Gadu pēc iecelšanas par Kenterberijas katedrales priekšnieku viņš kļūst par vicepriekšsēdētāju biedrībā, kuras mērķis nostiprināt kultūras sakarus ar Padomju Savienību. Vairākkārt viņš cemojies mūsu zemē, pamatīgi izstudējis Padomju Savienības politiku, ekonomiku, kultūru. Iši pirms otrā pasaules kara sākuma viņš izdod savu grāmatu «Pasaules socialistiskā sestā daļa». Šai 24 valodās tulkotajā grāmatā Hjulets Džonsons pasvītro Padomju Savienības milzīgo lomu cīņā pret fašismu, cildina padomju valdības miermīlīgo politiku, norāda, cik svarīga angļu tautai ir draudzība ar padomju tautu,

asi nosoda angļu valdību, kas allaž bijusi naidīga padomju zemei. Džonsons vienmēr dziļi un patiesi ticējis Padomju valsts miermīlībai, propagandējis to savā zemē un visā pasaulē. Arī pašreizējā tautu cīņā par mieru viņš nenoguris atgādina, ka drošākais miera balsts pasaulē ir Padomju Savienības miermīlība un varenība.

Pašlaik Hjulets Džonsons ir Angļupadomju draudzības biedrības prezidents. Viņš brauc no pilsētas uz pilsētu, lasa lekcijas, uzstājas angļu un padomju tautu draudzībai vēltos milzīgos gan lielos centros, gan attālos nomales stūrīšos. Džonsona runas ir tik dedzīgas, vienkāršas un pārliecinošas, ka (to saka viņa pretinieki) pret «sarkano garīdznieku» nevarot noturēties neviena auditorija.

Vērsoties plašumā cīņai par mieru, arvien lielākus rajonus aptver Hjuleta Džonsona darbība. Pagājušajā gadā viņš apceļoja visu pasauli, runāja miera piekritēju mitinos dažādās valstīs un kontinentos. Viņa runu milzīgie pānkūmi bija tā pārbiedējuši Vašingtonas varasvīrus, ka tie aizlēdza Džonsonam pārlidot Havaju, kad viņš no Austrālijas gribēja doties uz Kanadu. Tas, protams, Kanadu nepasargāja no «sarkanajām briesmām». Džonsons tur ieradās caur Eiropu, un viņa runas, kurās katrs vārds ir kā pātagas cirtens kara kurinātājiem, atombumbu izveidatājiem, guva ārkārtīgus pānkūmus.

Glūzi dabiski, ka, būdams uzticams Padomju Savienības draugs, pārliecināts antifašists un miera cīnītājs, Hjulets Džonsons kļuvis tuvs komunistiem. Pagājušā gada 11. maijā preses konferencē Otavā viņš paziņoja, ka, kaut arī viņam nav partijas biedra kartes, viņš tomēr ir komunisti. Kā tās bezparteijs komunisti viņš ir Anglijas komunistu avīzes «Daily Worker» redakcijas koleģijas loceklis, ar savu milzīgo autoritāti morāli atbalsta laikrakstu, kas tik neaizliedzīgā cīņā par angļu darba ļaužu interesēm, atsmako Etiāpas leiboristiskās valdības sadarbību ar kapitalistiem, tās atkarību no saviem īstenajiem saimniekiem Volstrīta.

Pats Hjulets Džonsons un visi godīgie angļi ir dziļi laimīgi, ka uzticama padomju tautas drauga un miera kareivja raženo darbību vainagojusi Miera premija, kas nes lielā Staļina vārdu. Cildenais apbalvojums spārnos Hjuleta Džonsona cīņas spāru, piešķir viņa vārdiem vēl lielāku degmi, spēju aizraut un pārliecināt.

Par 77 gadus veco Kenterberijas katedrales priekšnieku viņa dzimtenē runā, ka viņš esot viens no jaunākajiem un bezbailīgākajiem Anglijas cilvēkiem. Visas pasaules miera piekritēju atzinība, kas izpaudusies Starptautiskās Staļina Miera premijas piešķiršanā, darīs Hjuletu Džonsonu vēl jaunāku un vēl bezbailīgāku svētajā cīņā par mieru, par draudzību starp tautām.

Uzvaras mantojuma sardzē

Pirms sešiem gadiem padomju tauta un visas brīvību mīlošās tautas svinēja mūsu Dzimtenes pasaulvēsturisko uzvaru par hitlerisko Vāciju. Padomju tautas varadarbs bija izlējis Eiropu un pasauli no fašistiskās tiranijas gadsimtiem. Ar pīnu krūti uzelpoja atbrīvotā cilvēce. «Bet kad tautas reizē cīlā krūtīs», — māca kiniešu daruna — «sacelas vētra». Pret šādu vētru atklāti nostāties neuzdrošinājās melnie reacionāri Baltajā namā: Vinstonā Čērčila krišana bija pārāk draudošs simptoms viņa amerikāniskajiem skolēniem. Vašingtonas laikraksts «Washington Post» tais cīenā ar laktāgālas mēli trīlīnāja: «Ko mēs būtu iesākuši bez Krievijas»... Lūkās aizmirsti vārdi, kurus kara pirmajās dienās teica maz populārais senators no Misuri štata: «Kad redzēsim, ka uzvar Vācija, mums jāpāldē Krievijai, bet kad redzēsim, ka uzvar Krievija, mums jāpāldē Vācijai. Tā, lai tās abas noasīno pēc iespējas vairāk». Lūkās aizmirsti, kaut gan šis senators 1945. gadā bija kļuvis par ASV prezidentu, kaut gan jau tālās dienās, kad visa cilvēce ilksmi sveica uzvaras pavasari, ASV vēstniecības padomnieks Džordžs Kenons, īmē vērojot priecīgo ļaužu pūli Sarkanajā laukumā, draudēja: «Gavīd... domā, ka karš beidzies, bet tas tikai sākas».

Pēc zaudētā kara reakcijas fiasco turpinājās. Tautas ar radošu spēku un drosmi izveidoja jaunus spēku samērus. Angļu un amerikāņu marionetes zaudēja savu iespaidu un varu vispār Pēlijā, tad Bulgārijā, Rumānijā, Ungārijā, Čehoslovākijā. Rietumi domāja atpēdēties ar Tito. Vīni ieguva nodevēļu ķēķi, kas sēž savā zemē kā uz pulvera mucas. Bet tai pašā laikā vīni zaudēja Kinu. Pat «Amerikas balss» neuzdrošinājās apgalvot, ka Tito un Džilass kompensē Azijas lielāko valsti.

Pēc kara cīņa turpinājās ekonomiskā un ideoloģiskā, diplomātiskā un politiskā. Un visur turpinājās imperialistu zaudējumi. Cīņa turpinās, bet karu izraisīt vīnēm neizdevās. Un tā vīnēm bija jauna neveiksme. Cīņa starp progresu un regresu, starp demokrātiju un imperialismu miera apstākļos neizdod nekā laba imperialismam un reakcijai.

Paruna saka: «dievs kādu grib sodīt, viņš atņem tam saprātu. Katrs normāls cilvēks taču censtos atdarināt uzvarētājus. Amerikāņu imperialisti turpretim atdarina sakautos, vēstures nosodītos, Nīrnbergā pakārtos, Vašingtonā Baltā nama arsenālā šodien ir viss, kas agrāk kalpoja Mīnchenes Brūnā nama saimniekam — sākot ar obskuranto rases teoriju un militaristisko lozungu: «Ielzābalus sviesta vietā» un beidzot ar finanču oligarhijas un armijas vadības personāliju un melīgo pasaku par padomju agresiju. Cenšamies atzēdmināt visu vakardienīgo, atpakaļkušo, vīni izlaidusi avasceņa smirdošo vācu fašisma līķi. 20. gadsimta vidus leģitīmī mēģina saukt dzīvē vācu burbonus, aizmirstot, ka 1815. gadam tautas atbildēja ar 1848. ga-

da vētru, ar Komunistisko Manifestu — kapitāla kapa dziesmas pirmo akordu. Ja šodien ASV imperialisti stūrgalvīgi meklē ceļus uz kapitalistiskās pasaules restaurāciju, vīni ignorē faktus, ka tautas piekrāpt vairs nebūs iespējams.

Jaunajā krastā, imperialistu intrigām neaizsniedzami, jau stāv vairāk nekā 800 miljoni cilvēku. Šodien Uzvaras svētkus ležimē ne tikai padomju tautas vēsturiskie sasniegumi saimnieciskajā un kultūras laukā, bet arī Līdijas Korabelnikovas dienas Čehoslovākijā, Birkova metožu ieviešana Ungārijā, padomju traktoru uzvaras cīņā sirmajā Kinā. Bagātus augļus nesusi mūsu uzvara. Visdīžākais pieminekļis tai — radošais, brīvais darbs milzu platībā no Dzeltenās līdz Melnajai jūrai. Ar staļiniskajām miera un komunisma dižcēlnēm pie Volgas un Donas sasauca lielās metalurģijas kombināts Bulgārijā, jaunais dzelzceļš Albānijā, Doravās-Melnās jūras kanāls Dobrudžā, meža joslās Hortabadas stepē pie Debrecenas un milzu irigācijas sistēmas pie Huanhe un Jancze.

Amerikāņu imperialisti negrib samierināties ar savām neveiksmēm, kurās ne pēdējā vietā ir 1945. gada 9. maijs... Vēstures ignoranti domā, ka pietiek noskrāpēt padomju cīnītāju vārdus no Berlīnes reihstaga drupām, un tautas aizmirsts ceļu, no kuru mūsu tauta gājusi uz 9. maija uzvaru. Vīni maldās. Nekad pasaules tautas neaizmirst 1945. gada pavasari, kad apkūsa ielgabalus dārdi Eiropā, nekad viņas neaizmirst, kas iedzīdina miera ugunis aptumšoto namu logos!

Amerikāņu imperialisti līen vai no šodas arī lai pierādītu Eiropas tautām, kāds trieks tāp būš mirt par «rietumu kultūru un kristīgo civilizāciju» — lasi: Volstrīta dūžu kabaļām. Amerikāni zina: lai to panāktu, tiem jāpērdā Eiropai, ka amerikāņu kultūra (filma — «Nosienkavotās milākās sapnis» — Hendela oratorija saksofona un bungu izpildījumā u. tml.) ir pasaules kultūras kalnāls, ka amerikāņu prezidents patiesi mīl mieru un ASV kara rūpniecība īpašnieki visvairāk leņķēti ierocis ražošanas sašaurināšanā. Vīniem jāpērdin tautas ar sarkano runu un salto mēli tiklēm. Tas neizdodas. Stokholmas uzskatums — šis 500 miljonu cilvēku varēnais — Nē! — kā pavasarā vētra pārrāva imperialistu pīneklus. Šodien desmitiem miljoniem Miera Pakta petīciju lānās pret Volstrīta melnāiem plāniem ēle tautu miera pavašaris.

Vīni var noskrāpēt leģendāro varoņu vārdus no reihstaza mūriem, vīni var līdz atonikumam apgalvot, ka karu un mieru izšķirušas amerikāņu atombumbas un Anglijas flote. Cilvēce zina, ka karām galu darīs sarkanvairāznošais karavīrs Berlīnē un ka miers šodien tāncē tieš nesagraujami stingrs, ka cilvēce vēsturē blakus 1941. gada 22. jūnijam ierakstīs 1945. gada 9. maijs, tāpēc ka lielā uzvaras mantojumu kopā ar mums šodien sērta visas pasaules tautas.

M. Vinters

MIERA KAREIVJI

Par V. Sobko romanu «Miera ķila»

Lielās Oktobra revolūcijas dienās padomju zemē pirmo reizi augstu pacēlts diženais miera un tautu draudzības karogs. Tagad, pēc trim gadu desmitiem, tas brīvi plīvo ne vien mūsu socialistiskās Dzimtenes plašumos, bet arī tālajā Kinā, tautas demokrātijas valstīs Eiropā un Azijā.

Miera — šis vārds skan šodien kā parole. To ienīst un no tā bīstas gansteri frakās, kas tiko izraisīt karu, lai esinīs, sviedrus un vaļus pārvārstu dolāru un akciju žūkšnos. Bet tieši ar šo vārdu ir saistītas cilvēces gaišākās cerības!

Imperialisti, gatavodami jaunu karu, andraud visus bez izšķirības — pieaugušos, sirmgalvju un bērnu. Un tāpēc visu zemju godīgie cilvēki, kam dīrta savas tautas nākotne, pulcējas ap miera karogiem, lai sīvā cīņā uzveiktu un savaldītu kara kurinātājus.

Ši grandiozā vēsturiskā cīņa, kuras mērķis — atbūt neskaitāmās dzīvības, reizmērojamās, gadu simtos radītas, materiālas un kultūras vērtības, kļuvusi par vienu no visaktīvākajiem progresīvās literatūras un it īpaši padomju literatūras tematiem. Šim tematam vēlitis arī jaunā ukraiņu rakstnieka Vadima Sobko romāns «Miera ķila», kas šovad godalgots ar Staļina premiju.

Romānā aprakstītie notikumi risinās kādā Austrumvācijas pilsētā — Dornavā, laikā no 1945. līdz 1950. gadam. Jau otrajā dienā pēc kara Dornavā atstāj padomju tankistu brigāde. Pilsētā paliek tikai neliels garnizons un komandantūra. Sarežģīti un neparasti ir padomju karavīru iaušie uzdevumi. Daudz vēl neskaidribo komandantūras darbiniekiem. Bet galvenais vīniem ir skaidrs. Un šo galveno, vissvarīgāko uzdevumu pilsētas komandante pulkvedis Čaika formulē jau pirmajās grāmatas lappusēs: «Karā mēs esam uzvarējuši, tagad mums jāuzvar arī cīņā par ilgstošu, stabiliu mieru». Nedaudzps

vārds šē ietverta grāmatas dzīlākā jēza un vadmotivs.

...Iši pirms kara beigām amerikāņu bumbvedēji daļēji sagrāva pilsētu, lai gan tai nebija nekādas militāras nozīmes. Kad frontes izskaņēja pēdējie šāvienu un iestāšanās ilgā gaidītāis miers. Dornavā valdīja vispārīgs sabrukums un chaos.

Fašisms bija garīj sakropoļis lielu daļu vācu tautas. Gebelsa propaganda lebedēti, pat daudzi godīgi cilvēki ar neuzticību un bažām raudzījās nākotnē. Gandrīz nevienš nevēlējās aktīvi piedalīties sabiedriskos darbos un pasākumos.

Bet no koncentrācijas nometnēm emigrācijas jau sāka atgriezties Vācijas daudz cietsušās kompartijas biedri. Komunisti pirmie kēras pie savas pilsētas atjaunošanas. Ar padomju virsnieku atbalstu vīniem izdodas mobilizēt iedzīvotājus visu nepieciešamāko darbu izpildēi.

Pakāpeniski aktivizējas plašākas proletariāta masas. Jaunajos apstākļos no strādnieku vidus izvirzās spējīgi organizatori, kas, mācīdamies no socialisma zemes pieredzes, teicami vada nacionalizēto uzņēmumu darbu. Padomju stacionārieši piemērs pamudina aizizkušos strādniekus stāties uz novatoru cēla un ierosināt darba aktivistu kustību.

Milzīgas pārvērtības norisinās uz laukiem. Agrārā reforma dod vācu sīkzemniekiem un kapjiem «en kāroto zemi un turklāt lo skaidri parāda, kur meklējami viņu patiesie draugi un kur — ienaidnieki

Pērtiskās pacilātības un demokrātisku brīvību atmosfērā bries darba lauzi šķiriskā apzina — notiek socialdemokrātiskās un komunistiskās partijas apvienošanās Socialistiskajā vienības partijā. Strādnieku vienotība dod iespēju vēl straujāk un «ekmīgāk atlaunot politisko un saimniecisko dzīvi.

Bet reakcija laborāt neatkāpjas. Cīņai pret demokrātijas un progresu spēkiem apvienojas muļnieki un kapitalisti, bijušie esesēļi un labējie socialdemokrāti. Un visiem vīniem, izrādās, ir arī viens kopēja saimnieks, kura pārstāvji atrodas Rietumbērlīnē un vēl tālāk uz rietumiem ar padomju okupācijas zonas robežām. Noziedzīgie politisko salieņu bandai kas drīz vien kļūst par kara kurinātāju tiešo aģenturu, visi līdzekļi ir labi — gan netīras politiskas machinācijas un iebiedēšana, gan diversijas un slepkavības.

Jaunos, bieži vien vēl vāros demokrātiskos asnus modri ānsarga padomju keravīri. Patelcoties viņu atļautīgajai rīcībai, tautas leinādieku nodomi tiek atsegti un noziedznieki notverti. Padomju cilvēku padoms un atbalsts, viņu varonīgā darba piemērs iedvesmo vācu tautas labākos dēļus uz neatlaidīgu, pašizlīdzīgu cīņu par jaunu, patiesi demokrātisku un miermīlīgu Vāciju, par tādu Vāciju, kas būtu miera ķila Eiropā...

V. Sobko romānā attēlots, kaut arī neliels, tomēr ļoti svarīgs miera frontes iecirknis. Šeit, mazajā provinces pilsētā, kā rāmā ūdenī atsoguļojas lielle notikumi, kas pēckara gados plosa Vāciju un visu Rietumu pasauli.

Ļoti realistiski un pievilcīgi zīmēti visu padomju virsnieku un kareivju tēli. Tie iepriecina ar lielu rakstura viengabalainību, neizsīkstošu enerģiju un optimismu. Katrā padomju cilvēkā, kas attēlots romānā, lasītājs redz mūsu socialistiskās Dzimtenes diženās biografijas atspoguļi. Pat visjaunākie, kā piemēram, kapteinis Sokolovs, iegājuši darbā un mācībās, komjaunatnē un tad partijā lielo staļinisko dzīves skolu. Visi vīni, sākot ar sirmo inženieri — pulkvedi Čaiku un beidzot ar visjaunāko — leitnantu Krotovu, ir teicami organizatori, ļoti aktīvi un atsaucīgi biedri.

Runājot gan par padomju cilvēkiem, gan arī par vāciešiem, autors veiksmīgi izvairījis no literāra žablonā. Romāna varoni visi ir dzīvi un katram ir savas īpatnības. Tie pārliecina lasītāju, un lasītājs tie viņu vārdiem un darbiem.

Ar dažiem, reizēm skopiem vīlciem autors izceļ atsevišķu personu zīmīgas rakstura īpašības. Grāmatas beigās ir vieta, kurā aprakstīts, kā majors Savčenko kopā ar komandantūras jūku Valu atvadās no kasteina Sokolova un viņa sievas Lubas, kas brauc uz Dzimteni, uz Maskavu mācīties. Šis epizods aizņem tikai dažas rindīņas, bet cik daudz tāis ir pateikti!

Majors Savčenko — neliela auguma padrukns vīrs, vienmēr nosvērts un apdomīgs. Iekams viņš atbild uz kādu ļautājamu, tas allaž nesteidzamijs lelvē pāris dūmos no pīpes, kura, liekas, pieaugusi viņa lūpi; kaktiem. Lasītājam neviļus jau radies iespaids, ka nav tāda spēka, kas varētu likt uzlemtot šī labirdīgās ironijas pilnā krietnā vīra sirdi. Un tie pēkšņi izrādās, ka Savčenko ir lemtāties, jemtāties kautri un kvēli, kā jauneklis. Lai gan majors mazliet nokauņējis par savu aizraušanos, tomēr sirsniņā vienkāršā viņš atklāi draugiem savu prieku.

Un kaut arī tas viss tik ļoti nesakan ar iepriekšējās lappusēs izveidotā mēlora tēlu, lasītājs tie grāmatas autoram, kuram ar dažiem vārdiem izdevies pārliecināt parādīt majora cilvēcīgo savilnojumus, viņa raksturu ļaunā apēktā.

Vislīdzīgākā rakstnieka nobēlrs ir tas, ka visi romāna varoni attēloti galvenokārt iekdienas darbā un tieši darbā izaužas viņu rakstura īpašības. Izciļa vēriba romānā vēlita arī vācu tautas cīņai par demokrātiskās, miermīlīgas Vācijas radīšanu. Grāmatas lappusēs dzīvo un darbojas vācu komunisti-naaridnieki — visu vācu tautas progresīvo spēku priekšpūlks un balsts, strādnieki un zemnieki, kas pirmo reizi kļuvuši par saimniekiem savos uzņēmumos un uz savas zemes.

Psicholoģiski ļoti pareizi attēlota apspiestā un beztiesīgā muļžas algādža Ericha Lešnera pāraugšana par prasīgu un enerģisku zemnieku kooperācijas vadītāju, anizīgu socialistu un miera cīnītāju. Tikpat pārliecināši aprakstīta arī strādnieku politiskās apzinās augšana, kas padarīja iespējamā Vācijas neperedzētās lietas — vienkārša strādnieka Bertoša Gringela iecelšanu par uzņēmuma direktoru un

ogrāča Alfreda Renikes ģerosni izvērst darba aktivistu kustību.

Reālistiski un izteiksmīgi romānā raksturoti fašisma aģenti — bijušais gestapovietis Kūrts Zanders, bijušais rūpniecības direktors Leo Basterts, advokats Tiršens, socialdemokrāts nodevējis Krebs, spekulante Līnde un citi. Ši reliefo tīpu galerija ir tik riebīgi atbaidoša, ka katrs tās locekļs droši varētu kļūt par iebkura amerikāņu lubu romāna galveno «pozitīvo» varoni.

Rakstniekam izdevies uzskatāmi parādīt arī tās vācu inteliģences dīles svārstīšanos, kas par savu «credo» uzskatīja «tīro zinātni un mākslu». Rakstnieka Bolera un aktrises Harmanes personā mēs redzam, ka dzīve nedē šādu neitralitāti un ka godīgie inteliģences pārstāvji beidzot atrod savu vietu tautas pusē, miera cīnītāju rindās, turpretī pārķemā, izvirītušie buržuāziskie inteliģenti, tādi kā Tiršens, nemaldīgi nonāk kara kurinātāju nometnē.

Vienmēr palikdam uz tiefies dzīves īstenībai, autors pratis radīt asus dramatiskus konfliktus un raiti izkārīt darbību, kas savijas dažādās sižeta līnīās.

Un tomēr romānā «Miera ķila» ir arī daži trūkumi. Vispārīgā iestāzīnā, kā, likdams savā grāmatā darboties lielām personu skaitam, V. Sobko, diemžēl, nav pietiekami atsedzī dažu savu varonu iekšējo pasauli. Šāda dzīla «iekšēja» skatījuma vietā autors reizēm apmierinās ar ārējo notikumu un sociāli politisko apstākļu atstāstījumu. Tādēļ atsevišķu personu rīcības iemesli ne vienmēr ir psiholoģiski pietiekami motīvēti. Tā tas, piemēram, ir ar Edies Harmanes pēkšņo lēmumu uzņemties komisares lomu padomju lūzā.

Visumā V. Sobko grāmatā ir spīdīgs stāsts par jaunās demokrātiskās Vācijas tautānu, par padomju cilvēkiem, kas, dižās Lenina-Staļina mācības apbrūnot, tālu no dzimtās zemes atstina visgrūtākos uzdevumus cīņā par savas un citu tautu laimi, stāstis, par cilvēkiem, kas godam attaisnojuši miera kareivju cildeno nosaukumu.

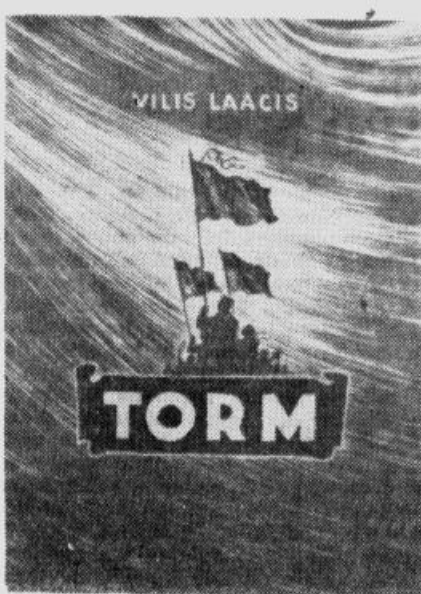
A. Lūdums

V. Lemberes plakats «Lai dzīvo 1. Maijs!»

L. Samoilova plakats «Viniem nav jāaizmirst»

A. Koemeta vāka zīmējums V. Lāča romanam «Vētra»

S. Škopa plakats E. Kapa operai «Atriebības uguns»

A. Viļupa plakats «Mūsu ļaumi sarga Padomju Armiju!»

Tautai tuvas daiļrades spēks

Igaunijas mākslinieku darbu izstāde Rīgā

Maija svētku priekšvakarā Latviešu un krievu mākslas muzejā atklātā igauņu grāmatu ilustratoru, plakatiņu un karikatūristu darbu izstādē jau ieguvusi sabiedrības ievēribu. Padomju Igaunijas grafiku mākslā valdina tās satura idejiskā mērķtiecība un tautiskums, izteiksmes formu meistarība, kas, kopā nemot, liecina, ka igauņu mākslinieki sekmīgi apguvuši socialistiskā realisma daiļrades metodi. Mūsu republikas māksliniekiem, īpaši grafikiem, šī izstāde uzskatāmi parāda, kādu sabiedrisku nozīmi un spēku iegūst ilustrācija, plakats vai politiska karikatūra, ja šie tēlotājas mākslas žanri veidoti ar atbilstošu formu un saturu, kas atbilstoši neformalistisku virzienu valokām. Igaunū biedru panākumi var nodotēt par pamācošu piemēru, kā cīnīties pret formalismu, kura recidīvi Padomju Latvijas tēlotāji mākslā visār un grafikā it sevišķi vēl ne tuvu nav izskausti.

Izstādes kataloga apskatā «Padomju Igaunijas tēlotājas mākslas 10 gadu lasām: «Pirmais pēckara gads igauņu tēlotājas mākslas pilnāsināgu attīstību stipri kavēja pēckara formalistiskais mantolisms. Igaunū mākslinieki vēl nevarēja pilnīgi atbrīvoties no Vakarēropas reakcionāro strāvumu ietekmes». Tādēļ saprotam, kādu ievērojamu organizatorisku, sabiedrisku politisku un daiļrades pārkārtošanas darbu veikusi igauņu biedri nedaudzās gados, kura rezultātā viņu māksla kļuvusi tuva tautai, ieguvusi ļaunu satura dziļumu un izteiksmes spilgtumu.

To visu ļoti labi apliecina minētā darbu izstāde, kur sekmes redzam tieši tāās tēlotājas mākslas nozarēs, kurās formalisms vissīkstāk cenšas noturēties arī pie mums — grāmatu grafikā, plakatu un politiskās karikatūras mākslā. Visos šajos žanros Igaunijas mākslinieki ir krietni vien pārkāpi par mums. Tādēļ arī viņu darbu izstādē labvēlīgi ietekmēs mūsu mākslinieku straujāku pāraugšanu, drošāku nostāju socialistiskā realisma pozīcijās.

No grāmatu ilustratoriem izstādē izceļas vairāki mākslinieki, kuru daiļrade atklādas igauņu grafiku izcilākās īpašības. Richards Kallo (dz. 1914. g.) ir apdāvināts meistars, kura ilustrācijās redzama virtuozu spalvas tehnika. Rūpīgi nostrādāti arī viņa kokgrebumi. Ilustrācijas un vāku zīmējumi M. Gorkija stāstiem, M. Rāsu grāmatā «Jau nē melioratori no Umbro», H. Leberehta stāstam «Gaismā Kordijā», tāpat D. Defo grāmatā «Robinsons Kruzo» valdina ar izteiksmīgu, realistisku zīmējumu, kurā ainavas attēlojums vienmēr emocionāli saskanojas ar literārā darba varonu konkrētiem pārdzīvojumiem.

Evalds Okass (dz. 1915. g.) izstādījis krāsainas ilustrācijas L. Tizanes grāmatā «Par ko es gribu būt». A. Hinta darbam «Vesē dēls». A. Golubevas grāmatā «Zēns no Uržumas». Vairā-

V. VALDMANIS, nopelniem bagātais mākslas darbinieks

kos darbos viņš pievērsies vēsturiskai tematikai, ilustrējot J. Sjutistes grāmatu «Lembitu» (par igauņu tautas varonīgajām cīņām pret iebrucējiem — bruniniekām 1217. gadā) un E. Bornhehes grāmatu «Atriebējs» (par igauņu tautas sacelšanos pret aaspiedējiem 1343. gadā). Okasa krāsainajās ilustrācijās un vinetēs viscaur ieinteresē dzīli pārdomātā kompozīcija, skaidrais tēlu psiholoģiskais raksturojums. Atsevišķos viņa darbos izjūtama pazīstamā padomju grafika, kārtība ietekme, protams, vislabākajā nozīmē.

Alo Hoidres (dz. 1916. g.) autolitoģrafijas grāmatā «Zem lēsmojošā apvāršņa» un D. Vārandi darbam «Troksnainais krasts» apliecina viņa nobriedušo meistarību tīklā zīmējumā, kā galmas un ēnu attiecībās. Izstādē vislielāko ievēribu gūst 16 ilustrācijas igauņu tautas eposam «Kalevipoegs», kuras mākslinieki radījis kopā ar grafikiem O. Kangilaski un R. Sargitu. Tajās saista plašais episkais stāstījums, tautas varona Kalevipoega un citu personāžu raksturojums, dabas un sadzīves ainavas, kas viscaur baceas līdz igauņu literatūras klasiskā darba augstajam mākslinieciskajam līmenim. Te arī grafikā redzamas kolektīva darba priekšrocības un iespējas. Kaut arī ilustrācijas, kopīgi strādājot, radījuši 3 mākslinieki, tajās vienmēr izjūtas katra atsevišķās daiļrades īpatnības un tehniskie panēmieni, kas kopsaldējuma emocionālu priekšstatu.

Ar rūpīgu tehniku, klasisko grafikas tradīciju tālāku pacēlumu mūsdienu realistiskās mākslas principu traktējumā iepriecina igauņu grafikas vecmeistars Gunters Reinholds (dz. 1889. g.). Vēl īpatnīgā Esko Leva kokgrebumi (I. Erenburga portrets vinetēs dzejnieku I. Barbarusa un L. Koidulas grāmatām), V. Tambi autolitoģrafijas (ilustrācijas grāmatā «Zirdzinē garaustis»), A. Pilara, Margaritas Fuksas, V. Karrusa, E. Kolloma, M. Lārmāna, A. Koemeta, I. Linnata darbi, kas arī apliecina igauņu grāmatu grafikas vispārējo uzplaukumu.

Plakatu žanrā izstādē pārstāv vairāk nekā 15 igauņu mākslinieki. Jau skaita zinā viņi pārspēt mūs, to Padomju Latvijā plakatu mākslā pievērsušies un ievērojamākus panākumus guvuši tikai nedaudzi grafiki. Igaunū biedri šajā zinā atšķiras ne vien ar savu aktivitāti, bet arī ar sasniegtu darbu kvalitāti — plakatu izteiksmīgumu, kurā nav nekā ārēji trafereta, kurā dominē satura skaidrība, formu konkrētība, tāpat visnotaļ izjūtas nacionālais koloģis. Tūdal gan arī īpatnīgā, ka Igaunijā plakatiem daudz vairāk nekā pie mums palīdz poligrafijs, plakatu iespēšanas tehnikas augstāks līmenis (salīdzinā-

jumā ar mūsējo) redzams katrā ekspozīcijā, tīklā attiecībā uz krāsu daudzumu un to niansēm, kā arī uz zīmējuma detaļu precizitāti. Tādēļ igauņu plakati daudz tuvāki mākslinieku oriģinalam, krāsaināki, mākslinieciski iespaidīgāki.

Igaunijā krietni izkopti arī vairāki tādi plakatu paveidi, kādi pie mums vēl pavisam nav parādījušies, piemēram, satiriskie plakati (Levs Samoilovs — «Nost no cēla», «Neapstādināt demokrātijas spēkus»), «Viniem nav jāaizmirst», kas vērsti pret imperialistiem un ļauna kara kurinātājiem), tāpat teatru plakati (A. Pilara plakats G. Ernēsa opera «Vētru krasts», S. Škopa — E. Kapa opera «Atriebības uguns»). Pie mums šis plakatu žanrs vēl nesen bija cēnā, bet tagad tas atstāts novārtā. Īpaši pēna ievēribu plakati, kas vēltiti socialistiskās lauksaimniecības un rūpniecības tēmām — T. Kulles, E. Okasa, O. Raunama, H. Roone-ma, I. Strelova (dz. 1973. g.) u. c. darbi.

Runājot par politiskās karikatūras žanru, sevišķi ansvēlcama ir tā parādība, ka Igaunijā jau izaudzis un nostiprinājies spēcīgs karikatūristu kolektīvs, kāda pie mums vēl nav. Izstādītās Jāna Jensena (dz. 1904. g.), R. Tiltusa, E. Valtera, A. Krustjuka politiskās karikatūras liecina, ka viņi dara svarīgu darbu, ar tēlotājas mākslas līdzekļiem atsaucoties uz visiem starptautiskās politikas notikumiem, atmāskojot miera un demokrātijas ienaidniekus. Ne vien Igaunijā, bet visā mūsu Dzimtenē pazīstama karikatūrista Leva Samoilova daudzpusīgā daiļrade. Ar lozungu «Cīņa par mieru» igauņu karikatūristu un plakatiņu darbi vairākkārt izstādīti PSRS brālīgo republiku ceļojās izstādēs un izstādēs tautas demokrātijas zēnēs.

Vissavienības mēroga ievēribu izpelnījies igauņu grafika. Jau 1947. gadā un tāpat 1949. gadā Maskavā notika labāko igauņu grafiku atskaites izstādes, bet pagājušā gadā, sakarā ar Igaunijas literatūras dekadu, Maskavā ļoti augstu novērtēja igauņu grāmatu ilustrācijas un ārējās apdares mākslas līmeni.

Tas viss, tāpat kā pašreizējā igauņu mākslinieku darbu izstādē Rīgā, spilgti liecina, ka Padomju Igaunijas grafiku, grāmatu ilustratoru, plakatiņu un karikatūristu ļaunrade iet pa pareizu ceļu, ir padomju tautai tuva un vajadzīga māksla, no kuras mūsu grafikiem jā-mācās.

Mums tas jādara visā nopietnībā arī tadē, ka, sakarā ar socialistiskās sacensības līgumu, mums kā atbilde šai igauņu biedru darbu izstādei Rīgā rudenī jāatklāj latviešu mākslinieku — grafiku daiļrades izstāde Tallinā.

Kopā ar visas mūsu republikas darba ļaudīm Padomju Latvijas mākslinieki izsaka sirsnīgu pateicību igauņu biedriem par viņu noorganizēto vērtīgo mākslas izstādi.

Padomju bērnu „Saulainās dienas“

Teicamas talanta dotības bērnu literatūras žanrā dzeinieks Pēteris Sils parādījis ļaun periodiskā un dzejoļu krājumā «Rīts»: viņš raksta īsi, koncentrēti, nepārsātinot vārsmu ar sabiezīnātām ezeznām un metaforām. Satura un idejiskā skaidrība, formas tīrība un vienkāršība, valodas tēlainība un dailskanība visnotaļ raksturo arī viņa dzejoļu ciklu pirmsskolas vecuma bērniem «Saulainās dienas», kas iznācis atsevišķā krājumā.

Nelielajā grāmatā dzeinieks atspoguļo padomju mazā pilsona Andra dienas gaitas, tuvāko apkārtni un ļaudis. Idejiski un mākslinieciski visstiprākie un svaigākie dzejoļi ir tie, kuros risinātas svarīgas mūsu dzīves un audzināšanas problēmas. Pie tam dzeinieks tās atklājis bērniem tuvos un saprotamos notikumos. Dzejoļi «Padomju Armijas kapteinis» mazais Andris sarunājas ar kapteini Borisovu:

Viņš man prasa: — Kak živjōs?
— Horōsō, — es saku drošs.
Parādīdams viņam godu.
Eju klāt un roku dodu.
— Molōfec, — viņš pasmaida.
Mani mīļi noglāuda.

Sā dzejoļa tematikā un izteiksmē dzeinieks atradis pareizo pieeju dzīves materiālam, tāpēc Andra un Borisova saruna ir realistiska, nepiespiesta. Tieši šini un citās līdzīgās ainās redzam, ka autors, ievērodams bērnu dzejas īpatnības prasības, spēj runāt par pašām svarīgākajām problēmām vienkārši un ielutīgi. Te dzeinieks neapgalvo, nenododas sausu pamācību skandināšanai, bet parāda mazā Andra un kapteina Borisova konkrētās attiecības. Aizkustinoši lasīt, ka zēns ļaun iemācīties dažus vārdus krieviski, bet kapteinis savukārt runā latviski. Tā mūsu dzīvei tipiskā parādībā atklājas padomju tautu draudzības cildēnā ideja.

Padomju apstākļos arī bērni dzīvo līdz svarīgākajam politiskajiem notikumiem. Dzejoļi «Mūs deputats» autors notēlo mazā Andra un deputata atsīdēnāja Osa pazīšanas. Jau pati šī dzejoļa ideja ir ļoti vērtīga. Osi, kādu to redz mazais Andris, ir tiešām simpātisks, dievīlīgs cilvēks. Zēl tikai, ka autors viņu nav parādījis daudz dzīvākā konkrētākā darbībā un attiecībās ar zēnu. Par to, ka Osis «gadā četras normas veicis», ka viņš rūpējās par nama iedzīvotāju labklāību, autors tikai stāsta. Viss ir pasacīts pareizi un savā vietā. Bet vēl iespaidīgāk šī tēma atrastais, ja autors būtu ļicis Andrim pašam sadarbīties un sarunāties ar deputatu, ļaun dzejoļa sīzētā būtu ļausti dialogi, darbības motīvi, kas dzīvos mākslinieciskos tēlos konkrētizētu šo Andra un deputata draudzību.

Daudz vietas dzejoļu ciklā ieņem mazā Andra un citu bērnu rotalu notēlojumi. Arī te mazajam lasītājam uvertamā formā sajūta dzīves īstēnību. Pionieris Kola taida dzirnāviņas — un grib, liels ļaungadams, kļūt par inženieri. Otrs pionieris Vālis rotādamies būvē pīlis — sapno par padomju arhitekta darbu.

Dzeinieks mēģinājis attēlot, ka mazo bērnu kolektīvā ir arī tādi zēni un meitenes, kuru raksturos redzamas slīkstas īpašības. Kā liels rezalāns un trokšnotājs parādīts Visvaldis. Nama sētnieks un cili bērni arovalda šo nerātēnēli. Autors uzsver, ka bērnu kolektīvs, sadarbībā ar pieaugušajiem, var daudz darīt savu biedru audzināšanā.

Tomēr Pētera Sila dzejoļu ciklā «Saulainās dienas» gribējis sajaukt vēl pilnīgāku padomju bērnu dzīves atspoguļojumu. Tā, piemēram, Andris gan daudz redz, ko citi dara, bet samērā maz darbojas pats. Šī fēmesla dēļ tas ir zināmā mērā pasīvs, viņam maz iniciatīvas. Raksturīgi, ka arī attiecībās ar citiem bērniem galvenās varonis ir un paliek novērotāja lomā. Šāda pasīvitate nav mūsu bērniem raksturīga. Pat vismazākais pusēns vai meitenīte vispirms paši visur gribēs darboties līdzī.

Izveidojot sīzeta līniju, nav pareizi attēlot Andri kā vienīgo bērnu tēmu, kura mātē, kā to var nomanīt, neiet nekādā darbā, bet nododas tikai māsaimniecībai. Se autors nav izvēlēies padomju dzīvei tipisku gadījumu.

Visumā ciklā «Saulainās dienas» par maz mēs redzam un saļūtam tos estētiskus un vīdi, kurā noris Andra audzināšana, rakstura veidošana un nostiprināšana. Vecāku ļomu Andra audzināšanā nemaz neļūtam.

Kā ļaun minējam, P. Sila bērnu dzejoļu cikls «Saulainās dienas» pēna atzinību. Tomēr nedrīkstam ļaist garām arī tādiem šī krājuma dzejoļiem, kuras autors rakstījis ar vieglu roku, steļā. Piemēram, pats pirmais — «Mūs mājs» galvenajās līnijās ir izveidots nedzīvi, sausi:

Mūs mājs — dīzēns nams,
Izļāēm ļaun sargdzams.
Viss no iedzēlta mūra
Stāv uz paša iēlas stūra.

Tādi jēdzēni un konstatējumi kā «dīzēns nams», «iedzēlens mūris» un vēl citi bērniem maz ko izsaka, neļosina viņu fantāziju. Māļās tālākajā aprakstā dzeinieks dzīvīti gan kļūst ielutīgāks: pastāstot par vēļķāli, Sils ievērojis Maksima Gorkija padomu, ka «ar bērnu ļārunā jōkainā», sniedz vairākas priekšstatu bagātas rindas. Bet tālāk, vēstītiot par māju, autors atkal pazaudē šo dabisko humoru, kļūst sauss aprakstītājs, vispārējiem vārdiem runā par skveru, solīnem. Ļoti traucējoši ir daudzie izsacēnēti: «ai» (7 reizes), «rau», «tavu prieku» un tamlīdzīgi, kas, atkārtoti vairākkārt, kļūst apnīcīgi.

P. Sils ļemiltojis atskanot trīnālbīzu vārdu galotnes, piemēram, vārdos: pazīstu — satieku, pazīstu — sētnieku, kur pēc būtības saskanojas tikai «u» skana. Pārmērīgi ļietots, šāds vieglākāks pretestības panēmēns rada vienmērības īspaidu. Maz ausī priekā arī no tādām atskanām kā pazalmā — ļaškuma, rotālīetas — vēļētas.

Dažviet P. Silam ir pietrūcis radošās pieejas viēlā, tāpēc šur tur sastopamies ar mehāniskā darīnātām rīndām, piemēram:

Troleibuss un tramvajs brauc.
Ļaudis savās gaitās trauc.

Bērniem, kā to M. Gorkijs saka, jāraksta «ar talantu un prasmi, vieļā apgūstamās formās». Tādā atskanām jātūti tirām, vai arī tā var būt dailskanīgas asonances un konsonances. No vārsmas ļāizskauz visi liekie iēļānu vārdi, no panta — liekās, mehāniski radušās rindinas.

Sevišķi bērnu grāmatā teksts un ilustrācijas sakūst viēnā nedalāmā mākslās darbā. Konkrētā gadījumā V. Albergā ilustrācijas ļāstīst par vāļām. Bez kļūdām nav ļaun vāķa zīmējums (meitenes rokās pīrksti ir izkropļoti). Teksta ilustrācijas vēļ daudā pavīrākas un apliecina tīkai to, cēļbieži mūsū grafiki pavisam neļosot ilustratoru uzdevumu. Jā sētnieks, krustēva Ļauka, Osa, Borisova seļās kaut drusku samānām individuālo raksturu iezīmējumū, tad bērnu seļas, par augumiem nemaz nerunātiot, visas ir bezpersoniskas, pilnīgi bez dzīvības. Acis — divi punkti, dēgūns — punkts vai svītrina, mute un ļūpas — atkal svītrina. Bērnu grāmatā zīmējumiem jābūt realistiskam un pareizam, arī sīkās detaļās. Pat mazaļs ļāsītāis, iēnāzīnīs ar recenzējamās grāmatas ilustrācijām ļeraudzē viņās faktiskās kļūdas un nepareizības.

Pētera Sila «Saulainās dienas» ir bērnu dzejoļu cikls, kas ar savām ļābākajām ļāppusēm ļaun atrādīs mazo ļāsītāju siltu atsaucību. Dzeiņieku sekmē šajā žanrā liecina, ka uzskatāms cēļs ir pareizs, tīkai prasāms vēļ rūnīgāks darbs, vēļ lielāka dzīves pazīšana, vēļ dziļāka padomju bērnu komunīstiskās audzināšanas uzdevumu īzpratne.

I. Muļin

PSRS Akadēmiskā Lielā teatra jubileja

Aprīļa pēdējās dienās notika PSRS Valsts Akadēmiskā Lielā teatra pāstāvēšanas 175. gadadienas svinību Vissavienības jubilejas komitejas sēde, kuru vadīja šīs komitejas priekšsēdētājs A. Anisimovs.

KPFSR MP mākslas lietu komitejas priekšsēdētājs N. Salamanovs zinola par gatavosanos jubilejai Krievijas Federācijas pilsētās. Teatros organizē lekcijas, referātus un izstādes, kas vēltītas Lielā teatra jubilejai. 28. maijā visos KPFSR muzikālajos teatros notiks svinīgas sanāksmes un svētku sarakojumi. Patlaban daudzās pilsētās daiļrades atskaites viesizrādēs piedalās Lielā teatra vadošie mākslas meistari.

Maija pirmajās dienās uz Leningradu izbrauc Lielā teatra izcilākie mākslas darbinieki — N. Golovanovs, I. Kozlovskis, M. Plisecka, R. Stručkova, R. Zacharovs.

Jubilejas komiteja apstiprināja Lielā teatra mākslinieku kolektīva un galvaspilsētas sabiedrības pārstāvļu satikšanās vakaru programmas, pēc kurām plāsi sarakojumi notiks Lielā teatra tēloās. Maskavas konservatorijas lielajā zālē un Čaikovska koncertzālē.

Kazachijas PSR galvaspilsētā, Alma-Atā, sācies sarakojumu mēnesis, vēltīti PSRS Akadēmiskā Lielā teatra 175. gadadienas jubilejai. Mākslas iestādēs, rūpnīcās un augstskolās notiek lek-

cijas par Lielā teatra attīstības un sasniegumu vēsturi, par tā nozīmi visas padomju zemes muzikālās kultūras dzīvē.

Jubilejas dienās almatieši uz sava Operas un baleta teatra skatuves redzēs labāko krievu klasisko un padomju operu un baleta uzdevumu.

Lietuvas Operas un baleta teatru lielo krievu komponistu Čaikovska, Borodina, Rimska-Korsakova u. c. operu izrādēs piedalījušies arī citi PSRS Akadēmiskā Lielā teatra solisti — A. Batursins, N. Chanajevs un V. Davidova. Krievu muzikālās kultūras izdolo pārstāvju piedalīšanās lietuviešu teatra izrādēs kļuvusi par vispusīgu skolu lietuviešu māksliniekiem.

Turpinājums 6. lapa pusē

Jauno rakstnieku sanāksme Leningradā

Šinīs dienās Maiakovska vārdā nosauktā nama lielajā zālē pulcējās Leningradas jaunie literāti, lai pārrunātu Vissavienības otrās jauno rakstnieku asprīdes rezultātus un tur gūto pieredzi.

Zinotumu par literatūras jauno kadru uzdevumiem sniedza PSRS Leningradas nodalas sekretārs dzēnieks M. Dudins. Vissavienības otrās jauno rakstnieku asprīdes dalībnieki P. Petunins, A. Čepurovs, J. Princevs un N. Kutovs stāstīja par darbu asprīdes semināros.

Stalīna premijas laureāts N. Nikitiņš klausītājiem pastāstīja, kā viņš strādājis pie romāna «Ziemeļu Aurora», bet izdevniecības «Molodaia Gvardija» Leningradas nodalas redakcijas pārzini M. Bernoviču pazīnāja par priekšdarbiem, kas veikti, sagatavojot almanāha «Molodoi Leningrad» trešās sērijas izdevumu.

Dzeinieks A. Prokofjevs norādīja uz to, ka PSRS Leningradas nodalas sekretariāts un daudzas komisijas vēl nepietiekoši risina jautājumus par jauno rakstnieku audzināšanu.

Dziesmas par mieru

Viens no vecākajiem Armenijas tautas dziedniekiem — 75 gadus vecais gusans (dainotājs) Ašvuzs no Oktomberlaņas sarakstījis jaunu dziesmu «Visas pasaules tautām». Tā ir jau piecpadsmitā dziesma no viņa dziesmu cikla, kas radīts pēdējos mēnešos.

Cildenā tema par mieru, par cīņu pret kara kurinātājiem ieņem svarīgu vietu Armenijas padomju folkloras meistaru daiļradē. Gusani — tautas masu domu un vēlējumu izteicēji — savās dziesmās runā par padomju lauku mierīgo radošo darbu, par lielajām komunisma celtņiem, kas apvieno padomju valdības miera politiku.

Skaistu dziesmu sarakstījis arī gusans Serobs par godu Miera Likuma pieņemšanai. Taiā viņš cildina padomju Dzimteni, aizrautīgiem vārdiem dzied par lielo Stalīnu — tautas laimes radītāju, dižo miera karognesēju.

Dziesmas par mieru sacerējuši arī gusani Širaks no Talinskas rajona, Ambarcumjans no Achtinskā rajona, Chačaturjans no Erevanas un daudzi citi. Šajā gadā Armenijas tautas dziedoni radījuši jau vairāk nekā 500 jaunas dziesmas, no kurām lielākā daļa veltīta cīņai par mieru.

Sā gada 30. aprīlī miris Latvijas Padomju mākslinieku savienības biedrs, LPSR Valsts Mākslas akadēmijas profesors Kārlis Andrejs d. Brencēns. Ar viņa nāvi zaudējam krievu gleznotāju, izcilu stikla glezniecības speciālistu un glezniecības tehniku pētnieku, kā arī iemīlotu, pieredzes bagātu pedagogu.

K. Brencēns dzimis Madlienā, zemnieka ģimenē, 1879. g. 6. maijā, 1903. g. Pēterburgā beidzis Stiglica mākslas skolas tekstilnodalu ar ārmēģu komandējumu, kuru izmantojis celojumam pa Eiropu, studijām Parīzē, Feliksa Godena stikla glezniecības darbnīcā, pie Eizenā Grase, anatomijas studijām Parīzes Mākslas akadēmijā un mākslas vēstures zinātņu papildināšanai Luvras skolā.

1907. g. Stiglica mākslas skolas vadība Brencēnam uzdeva iekārtot un vadīt stikla glezniecības darbnīcu. Te Brencēnam izcila loma kā cīnītājam pret

amatnieciskajiem stikla gleznotājiem — ārmēģniekiem, kuri centās sagrābt savās rokās vitražas nozari Krievijā. Stiglica skolu pārvēidojot par Dekoratīvās mākslas augstskolu, kas notika pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas, Brencēnu iecēla par vitražas darbnīcas profesoru — vadītāju. Ar 1923. g. K. Brencēns vadīja figurālo zīmēšanas klasi Mākslas akadēmijā Rīgā, vēlāk turpat pasniedza glezniecības tehnikas un zīmēšanas metodiku.

Sākot ar 1944. g., Brencēns strādāja par profesoru Latvijas PSR Valsts Mākslas akadēmijā, pasniedzot zīmēšanu, antiko mākslas vēsturi, glezniecības tehniku un pašā pēdējā laikā arī vitražas mākslu.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā Brencēns darbojās kā Organizācijas loceklis.

Izcilišķi Brencēna stikla gleznojumi atrodas Latvijas Padomju rakstnieku

savienības namā, gleznas Latviešu un krievu mākslas muzejā. No Brencēna zinātniskajiem darbiem izdoti: «Geometriskais zīmējums» un «Kā vecie lielmeistari darināja savas gleznas». Rokrakstā palikuši «Ieskati paraleles glezniecībā senatnē un tagad» u. c.

Savā mākslinieciskajā radošajā darbā Brencēns vienmēr bijis realists, klasiskā mantojuma dedzīgs cienītājs. Zinātniskā darbā viņš prata apvienot kvēlu aizraušanos ar apskauzamu precizitāti. Kā pedagogs viņš bija ļoti stingrs pret audzēkņiem, bet tos dziļi mīlēja un nežēloja laika nepieciešamiem paskaidrojumiem.

Brencēns bija cilvēks ar augsti attīstītu pienākuma sajūtu. Neraugoties uz ļoti smago veselības stāvokli, viņš līdz pēdējam brīdim strādāja pedagogisko darbu un centās atstāt jaunajiem savas ļoti plašās un dziļās zināšanas stikla glezniecībā.

O. Skulme, G. Kruglovs, H. Lūkums, A. Lapins, K. Zemdega, L. Novožņeca, M. Protasovs, R. Kārklins, L. Svemps, K. Ratnieks, T. Zalkalns, A. Egle, A. Apinis, A. Zviedris, E. Melderis, V. Valdmanis, U. Skulme, K. Miesnieks, G. Eliass, K. Ubāns, E. Veilands, P. Uptis, A. Skride, A. Skribnovskis, Ed. Vītols, Ed. Kalniņš, K. Jansons, M. Ozoliņš, U. Prēdēlis, R. Mākulēns, H. Rīgins, V. Kuzmenko, A. Eglītis, M. Lange, L. Aronova, D. Pauģis.

Jaunatnes teatra latviešu trupa iestudējusi V. Rozova lugu «Viņas draugi». Attēlā: skats no jaunā uzveduma.

V. Lavrentjeva uzņ.

Tautas demokrātijas valstu dramaturģija

(Nobeigums)

Tāpat kā «Slipētāja Kargana brigādē» un «Ikdienas varonos», arī lugā «Uguns pilsētā» strādnieki izmanto bagātīgo Padomju Savienības pieredzi — mūcās no saviem vecākajiem brāļiem. Lugas varoni — Reģicas rūpnīcas tēraudlējēji pielietoj savā rūpnīcā padomju, Dneprodzeriņskas tēraudlējēja Metulneca metodi, kas viņiem nodrošina plāna pirmtermiņa izpildi. Bet, stāstot par Padomju Savienības palīdzību, dramaturgs, par nožēlošanu, nav izmantojis visu to plašo un spilgto vielu, ko viņam bagātīgi devusi pati dzīve.

Apspriežot lugu, Reģicas rūpnīcas strādnieki to pārmēta autoram un pavītroja, ka īstenībā padomju strādnieku palīdzība bijusi daudz plašāka.

Padomju cilvēku radošā sadarbība ar tautas demokrātijas valstu strādniekiem ir viena no interesantākajām un svarīgākajām dramaturģiskām temām, kas līdz šim vēl nav pilnās amēros realizēta. Pagājušajā sezonā uz polu teātru skatuves izrādījās divas lugas par strādnieku dzīvi: J. Vīrska «Inženieris Saba» un V. Lubecka «Annas Kosteriskas lieta». Sezonas beigās parādījās vēl viena luga — K. Gruščinska «Labais cilvēks», bet patlaban vēl dažas jaunas lugas: A. Vidžinska «Klementīnas kundzes viesistaba»; A. Miļševska «Vakar un aizvakar» u. c.

Pirmā no šīm lugām — «Inženieris Saba» vēl neatspoguļoja galveno: strādnieku kolektīva un partijas organizācijas lomu, neparādīja jaunā iezīmes demokrātiskās Polijas strādnieku šķiras dzīvi.

Pieaugot literatūras zināšanu krājumam par tiem reāliem un pēc savas nozīmes milzīgajiem procesiem, kas norisinājušies tagadējās Polijas dzīvē, tika kāpināta uz polu skatuves parādīto lugu idejiski mākslinieciskā vērtība.

1950.—51. gada sezonā uz polu skatuves sniegto inscenējumu vairākuma nenoliedzama vērtība ir tā, ka tajos parādīti pilnvērtīgi strādnieku tēli: Juzefs (A. Vidžinska «Klementīnas kun-

dzes viesistaba»); Jesjonoks (E. Lutovska «Spēka pārbaude») u. c. Mēs redzam vienkāršus, godīgus, gudrus un humanus cilvēkus, kuri jūtas valsts saimnieki un kā saimnieki to vada. Viņi atjauno saimniecību, viņu rokās atdzimst kvēli mīlotā polu galvaspilsēta. Vecs strādnieks (A. Miļševska lugā «Vakar un aizvakar») sašutis par būmām, ka galvaspilsēta vairs nebūs Varšava, saka: «Varšava ir tur, kur varšaviēši, bet mēs esam šeit!» Reizē ar galvaspilsētu, kas atdzimst no drupām, aug arī tās cēlēji.

Temu loks lugās, kas šodien sastāda tautas demokrātijas valstu teātru repertuāru, ļoti plašs. Plašs arī varonu loks. Blakus lugām, kas stāsta par šo valstu rūpniecības strādnieku interesēm, pēdējā laikā radies arī daudz lugu par zemnieku dzīvi.

Procesi, kas noris lauku dzīvē, nav mazāk ievērojami kā rūpniecībā. Zemnieks, jauno ražošanas attiecību dēļ, pakāpeniski atbrīvojas no senās «zemes varas», kļūst aktīvs, apzinīgs nākotnes socialistiskās saimniecības vadītājs. No tā arī dzimst daudz īsteni dramatisks tems.

Vai mēs lasām rumāņu rakstnieces Marijas Banušas «Lielo dienu», ungāru dramaturga Pala Sabo lugu «Vasaras negaiss», čehoslovāku dramaturga Zrotala «Zvanikis un vistas» u. c. — visur, pēc būtības, atspoguļojas viens un tas pats process.

Marijas Banušas lugā «Lielā diena» pastāstīts par dienu, kad kāda rumāņu ciema zemnieki nolēmuši iestāties kooperatīvā, lai «uz visiem laikiem izbeigtu trūkumu un nabadzību un iepazītos ar laimi».

Dramaturģei dzīvojo un raksturīgās tēlos izdevies iezīmēt šķiriskos noslāņojumus ciemā, parādīt jauno, cīnās rūdīto vadītāju sarežģīto izaugšanu.

Cīņu par dabas pārveidošanu tautas demokrātiskajā Rumānijā atspoguļo cita rumāņu luga — Lucijas Demetriusas «Jaunā gultne».

Vairums dramatisko darbu par lauku

dzīvi vēltis kooperatīvu organizēšanas norisei attēlo nabadzīgo un vidējo zemnieku psiholoģiju, kuri sāk iet jaunu ceļu.

Kā Pala Sabo lugā «Vasaras negaiss», tā arī Zrotala lugā «Zvanikis un vistas» vai Iljas Procharža lugā «Strīdas par pareizo» galvenais motivs — cīņa par vidējo zemnieku, kuram grūti atbrīvoties no kulaku ietekmes.

Lugā «Vasaras negaiss» interesants vēl viens moments: «jaunā saimnieka» svārstīšanās, kurš, sadalot muižnieku īpašumu, pirmo reizi saņemis pats savu zemi. Šis moments ungāru dramaturga darbā radnieciskā čehu rakstnieces Emmas Rezačevass lugas «Klusais ciems» motiviem. Bet — ja «Vasaras negais» svārstīgais nabadzīgais zemnieks vēlāk dabiski iestājas kooperatīvā, tad kalps atbilstoši autores gribai, «Klusajā ciemā» ietiepīgi stāv par viensētu. Tikai pēc tam, kad ugunsgrēks iznīcina visu viņu saimniecību un vietējais kulaks kategoriski atsakās tam palīdzēt, viņš sāk saprast kooperatīva priekšrocības.

Emmai Rezačevai neizdodas ne izskaidrot, ne arī pietiekami motivēt savu varona savādo rīcību tāpat kā viņai nav izdevies vispār atšķirt galveno no mazāk svarīgā, tipisko no nejausā. Tas, nenoliedzami, liels trūkums šai lugā.

Zemnieku dzīvē čehu dramaturģijā vēltīti vēl divi darbi: Jana Skalke «Kazas piens» un Alekseja Pludka «Notikums «Zilajā ūdenī». «Kazas piens» — jautra, uz laukiem ļoti populāra komedija. Tiešām, komedijiskie momenti lugā ļoti labi izdevušies. Visa luga turklāt uzrakstīta čehu dramaturģijai tipiskā vienkāršā humorā un tadējādi turpina tautas lugu labākās tradīcijas.

Bet lugai piemīt viena būtiska kļūda, uz ko jau norādījis čehoslovāku žurnāls «Tvorba». Lugas šķiriskā konflikta raksturs tiek vājināts ar to, ka pēdējā cēlienā visai slikti motivēta rādītā bīstamā kulaka Omastass sievas «pāraugšana» pēc tam, kad viņas meita aiziet no mājām pie kooperatīva organizētāja.

Tāds noslēgums padara neskaidru lugas galveno ideju.

Polijā līdz pašam pēdējam laikam lauku tematika dramaturģijā bija mazāk izkopta. Polu laikraksti pamatoti norādījuši dramaturģiem uz šīs nozares atpalcību. Pagājušās sezonās tur izrādīti vienīgi J. Dibovska «Aizsprosts», — jau novecojusi luga, kas ne visai pareizi parāda lauku socialistiskās pārveidošanas ceļu.

Bet daudz polu rakstnieku braucieni uz laukiem, lai tuvāk iepazītu lauku dzīvi, — jau nesuši augļus — uzrakstītas vairākas patiesīgas un aktuālas lugas. Jau lugu virsrakstā «Kurš kuru?» (A. Lominskis), «Uzvara» (J. Varminskis) liecina par to, ka tānīs iet ruša par cīņu Cīņa uz dzīvību un nāvi, jo kulaki dara visu, lai jauktu kolektīvo saimniecību organizēšanu. Savos divversiju nolūkos viņi izmanto Kolorado vaboļu, kas parādās tīrumos («Kurš kuru?»). Cenšoties izlaikt parakstu vāksni Stokholmas miera aicinājumam, viņi organizē kulaku druvā «brīnumu», kas paredzot dieva sodu — drīzu karu. («Uzvara»).

Jaunās lugas parāda partijas vadošo lomu lauku dzīves pārveidošanā, lauku sievietes augšanu un jaunatnes kaujiniecisko aktivitāti.

Tagadnes labākās lugās pareizi atspoguļots, ka aiz kulaka, kaiteņa, sabotiera muguram slēpjas ārmēģnieku aģentūra.

Uzpirkšanu, krāpšanu, apmelojumus, reliģiozo aizspriedumu provokatorisku izmantošanu — visus šos līdzekļus izlieto launprātīgais ienaidnieks. Tā nav nejausība, ka jaunajās lugās modrības tema nesaraugami saistīta ar dzīves celtniecības un pārveidošanas temu.

Pēc traicokostovu prāvas Bulgarijā sevišķi aktuāli skanēja L. Strelkova «Izlūkošana». Kaut gan darbība norisinās okupācijas laikā, tā vēl tagad aktuāla, jo pārliecinoši parāda provokatora — nodevēja tēlu.

Lielu un pelnīgu sabiedrības ievēribu

gūvuši arī polu rakstnieka Leona Kruckovska luga «Vācieši», ko patlaban izrāda Polijā, Vācijas demokrātiskajā republikā, Čehoslovākijā, Francijā un citās valstīs.

Lugas centrā vācu profesora dzīve,

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākuši šādi jauni izdevumi:

E. Birznieks — Upītis. **Džamaledīns un ērēlis.** Ilustrējis K. Freimanis. 45 lpp. Maksā 90 kap.

Aleksandrs Čaks. **Cīņai un darbam.** Dzejas. Rediķējis J. Sudrabs. Maksā 6 rubļus 70 kap.

Maksim Gorkijs. **Raksti.** VIII sējums. 303 lpp. Maksā 13 rubļu 70 kap.

Emmanils Kazaķevičs. **Pavasaris pie Oderas.** Romans. Tulkojis O. Kalnciems. Ilustrējis V. Kovaļevs. 472 lpp. Maksā 18 rubļu 80 kap.

Vera Panova. **Gaišais krasts.** Stāsts. Tulkojis Ernestīne Niedre. Ilustrējis V. Medvedevs. 225 lpp. Maksā 10 rubļu 70 kap.

Plūdons. **Divas pasaules.** Poemas. Ilustrējis Dž. Skulme. 49 lpp. Maksā 4 rubļus.

Nākamajā nedēļā

7. maijā LVU lielajā aula K. Krauplīna disertācijas «J. Raiņa sabiedriski filozofisko uzskatu attīstība līdz 1905. gada revolūcijai» aizstāvēšana. Oponenti — tautas rakstnieks, prof. Dr. A. Upītis un doc. A. Grigulis. Sākums plkst. 14.15.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

LVU Lielajā aula universitātes jautājuma koncerts. Dirģents H. Mednis. Sākums plkst. 20.30.

8. maijā Mākslas darbinieku namā padomju dziesmu izpildītāju konkursa turpinājums. Sākums plkst. 16.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā jauno tulkotāju sanāksme. Sākums plkst. 18.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā krievu tulkotāju sekcijas sanāksme. Izīrējis P. Roziša romāna «Ceplis» tulkojums. Tulkoja J. Kargane un O. Jekabsone. Sākums plkst. 19.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā lietišķās mākslas sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

9. maijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 16.

10. maijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā mākslinieku-sieviešu sanāksme. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

12. maijā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā jauno rakstnieku republikāniskā apspriede. Sākums plkst. 11.

Filharmonijas zālē Rīgas mākslas darbinieku sarīkojums «Pavasara svētki». Sākums plkst. 21.

kurš neatzīst hitlerisko režīmu, bet arī necinās pret to, jo uzskata par pietiekamu, kļuvis ciešot glābāt savu dvēseli senās vācu kultūras dārgumus.

Bet dzīves patiesība piespiež profesoru saprast savas stājas noziedzīgumu. Rietumvācijā nodibinoties angļu un amerikāņu varai, viņam atveras acis. Angli un amerikāņi pieprasī, lai viņš atsauc savu parakstu zem Miera uzskatuma. Tas viņu pārliecina, ka godīgiem cilvēkiem nelaiķi izteikti savu labo gribu pat tad, ja viņi grib vērsties pret visbrīsmīgāko draudu — atoma karu. Vecais profesors atrod savu vietu — tā ir miera cīnītāju noņemšana.

Tautas demokrātijas valstu tagadnes dramaturģijā redzamu vietu ieņem miera tema un kara sniegtās mācības apcere.

Rumāņu dramaturgs Laurenciu Fulži lugā «Pēdējais ziņojums» karu, ko Rumānija izcīnīja hitleriskās Vācijas pusē, atsmoko kā netaisnu un laupītāju karu. Autors parāda, kāds apvērsums norisinās rumāņu zaudētu un godīgo vīrsnioku apziņā, kad viņi frontē Krievijā sastopas ar padomju īstenību un padomju cilvēkiem.

Lugas noslēgums skan kā bargs brīdinājums tiem, kuri iedomātos uzskatīt jaunās kara avantas. Tādi pašī motīvi skan bulgāru dramaturga E. Korolova lugā «Liktenīgās dienas», čehoslovāku dramaturga V. Jelineka «No vienas doņinas» u. c. lugās.

Tautas demokrātijas valstu dramaturģijā un teātris guvuši lielus panākumus. Strauji plaukstošā dzīvē šinīs valstīs bagātīgi devusi temas dramaturģijai un sekmējusi skatuves mākslas augšanu.

Notikumi literatūras un skatuves mākslas dzīvē tautas demokrātijas valstīs liecina, ka rakstnieki savā daiļradē atbrīvojas no formalisma un kosmopolitisma, atsakās no buržuāziskās kamermākslas smagā mantojuma. No savas šaurā kabineta sienām rakstnieks iziet dzimtās zemes plašumos. Rakstnieku aizrauj jauno dzīves saimnieku varoņība, dvēseles skaistums, neatlaidība cīņā un darbā. Kalpošana tautai viņš sāk redzēt savas dzīves patieso jēgu, savu laimi.

(No laikraksta «Literaturnaja gazeta»)